

Jarno Annala

Sijoitusrahastot vaihtoehtona säästötilille

Selvitys ihmisten sijoituskäyttäytymisestä matalan korkotason aikana

Opinnäytetyö

Kevät 2018

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Liiketalous

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Liiketalouden koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Taloushallinto

Tekijä: Jarno Annala

Työn nimi: Sijoitusrahastot vaihtoehtona säästötilille

Ohjaaja: Henri Teittinen

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 73

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää toimeksiantajalle suomalaisten sijoituskäyttäytymistä ja –halukkuutta sekä saada selko siitä, minkä takia he valitsevat säästötilin sijoitusrahastojen sijaan. Tutkimuksen aihe oli ajankohtainen, sillä jo pitkään jatkuneen matalan korkotason myötä suomalaisten tileillä oleva merkittävä varallisuus ei ole tuottoisa kohde altistuen lähinnä inflaation nakertamaksi. Tavoitteena oli löytää niitä tekijöitä, mitkä vaikuttavat suomalaisten sijoituspäätöksiin ja miten heille tulisi myydä sijoitusrahastoja, jotta he ymmärtäisivät niiden olevan matalan korkotason aikana säästötiliä kannattavampi vaihtoehto.

Työn teoreettinen viitekehys perustuu alan kirjallisuuteen ja jo olemassa oleviin tutkimuksiin. Viitekehyksessä keskitytään säästötilin ja sijoitusrahastojen ominaisuuksiin, joiden lisäksi käsitellään ihmisten sijoituskäyttäytymistä teoreettisesta näkökulmasta. Näiden avulla pyritään saamaan kokonaisvaltainen käsitys yksityishenkilön käyttäytymiseen vaikuttavista tekijöistä sijoitusmarkkinoilla, jolla pyrittiin luomaan teoreettinen pohja tutkimukselle. Opinnäytetyö suoritettiin kvantitatiivisena tutkimuksena ennalta määräämättömistä henkilöistä ja heidän vastaustensa perusteella haluttiin muodostaa ajantasainen käsitys suomalaisten sijoittajien sijoitushalukkuudesta ja -haluttomuudesta. Lisäksi kyselylomakkeessa on tiedusteltu heidän sijoituskäyttäytymisestään sekä suhtautumisesta sijoitusrahastoja kohtaan.

Työn tuloksien mukaan puolet vastaajista ei ollut koskaan sijoittanut tai sijoitusvarallisuutta löytyi alle 5 000 euroa. Suuremmat sijoitusvarallisuudet painottuivat iäkkäämpiin henkilöihin ja sukupuolten väliset erot olivat merkittävät; sijoittaneita miehiä oli huomattavasti enemmän kuin naisia. Valtaosalla vastaajista varallisuus löytyi säästötileiltä, vaikka perustietoa yleisimmistä sijoitusinstrumenteista, kuten osakkeista ja sijoitusrahastoista, löytyi kaikilta. Jokaisella on omat sijoituskäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät, mutta tuloksien perusteella suuri osa jättää sijoitukset tekemättä ja johtopäätöksenä tähän päädyttiin matalalla riskinottohalukkuudella ja mieluiten jo olemassa olevan varallisuuden ylläpitämisellä.

Avainsanat: säästäminen, sijoituskäyttäytyminen, inflaatio, riskinsietokyky

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Business Management

Specialisation:

Author/s: Jarno Annala

Title of thesis: Mutual funds as an alternative to a savings account

Supervisor(s): Henri Teittinen

Year: 2018

Number of pages: 73

Number of appendices: 2

The aim of this thesis was to find out about the Finnish investor behaviour and willingness and to make clear why they choose the savings account instead of the mutual funds. The subject of the survey was current, because the long-going low interest rate level a significant wealth of Finnish accounts are not in a lucrative target, mostly affecting by inflation. The aim was to find the factors that influence Finnish investment decisions and how to sell mutual funds in order to understand that they are a more profitable option than a savings account during low interest rates.

The theoretical reference framework of the thesis is based on literature and on existing studies. The framework focuses on the characteristics of the savings account and investment funds, which also address the investment of people from a theoretical point of view. These factors are used to gain a comprehensive understanding of the factors affecting the individuals' behaviour in the investment market, with which aims to create a basis for this research. The thesis was carried out as a quantitative study of non-predetermined individuals and based on their answers has tried to form and up-to-date understanding of Finns willingness and unwillingness to invest. In addition, in the questionnaire has been asked about their investment behaviour and attitude towards mutual funds.

According to the results of the work, half of the respondents had never invested or had less than EUR 5 000 in investment assets. Larger investment assets focused on older people and the gender differences were significant; the number of men who have invested were significantly higher than women. Most of the respondents found their assets in savings accounts, although basic information on most common investment instruments, such as stocks and mutual funds, were acknowledged by everyone. Everyone has its own factors affecting their investment behaviour, but on the basis of the results, a large proportion of Finns doesn't invest and, as a conclusion, this is achieved with a low risk appetite and preferably maintaining the existing wealth.

Keywords: saving, investment behavior, inflation, risk appetite

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
Käytetyt termit ja lyhenteet	6
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo	8
1 JOHDANTO	9
1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	10
1.2 Opinnäytetyön rakenne	11
1.3 Oma Säästöpankki.....	13
1.4 Oma Säästöpankin rahastot.....	13
2 SÄÄSTÄMINEN PANKKITILILLE	15
2.1 Markkinakatsaus ja korko.....	17
2.2 Inflaatio	18
2.3 Edut ja haitat	19
3 RAHASTOSIJOITTAMINEN.....	20
3.1 Rahastosijoittamisen edut	22
3.2 Erilaiset sijoitusrahastot	23
3.3 Riskit	27
3.4 Kulut ja verotus	28
4 SIJOITUSKÄYTTÄYTYMINEN.....	30
4.1 Riskinsietokyky.....	31
4.2 Päätöksentekoon vaikuttavat tekijät	33
4.3 Sosiodemografiset tekijät	35
4.4 Järki ja tunteet.....	36
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSAINEISTO.....	39
5.1 Reliabiliteetti ja valideetti	53
5.2 Kyselylomakkeen rakenne	40
5.3 Tutkimuksen eettisyys.....	53
5.4 Tutkimuksen tulokset ja analysointi.....	41
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	48

LÄHTEET	53
LIITTEET	58

Käytetyt termit ja lyhenteet

Arvopaperi	Omistusoikeiden todisteena oleva asiakirja
BKT	Bruttokansantuote on kansantalouden tiettynä aikavälillä mitattu kotimaisen tuotannon kokonaistuotos.
Diskonttaus	Tulevaisuudessa tapahtuvan maksun nykyarvon laskeminen.
Duraatio	Kuvastaa rahasto-osuuden arvon herkkyyttä korkotason muutokselle.
EKP	Euroopan Keskuspankki
Hallinnointipalkkio	Rahastoyhtiön sijoitusrahasen hoidosta perimä palkkio.
Inflaatio	Tavaroiden ja palveluiden hintatason nousua ja rahan arvon heikkenemistä, jota mitataan vuotuisina prosentteina.
Likviditeetti	Tarkoittaa omaisuuserän helppous muuttaa rahaksi ja toisaalta maksukykyä.
Lunastuspalkkio	Rahasto-osuuden lunastuksesta peritty palkkio
Merkintäpalkkio	Rahasto-osuuden merkinnästä meritty palkkio.
Ostovoima	Kuinka paljon käytettävissä olevilla varoilla voi ostaa hyödykkeitä. Ostovoima laskee, mikäli hinnat nousevat mutta tulot pysyvät ennallaan.
Säästämisaste	Kotitalouksien säästön ja käytettävissä olevien nettotulojen suhde.
TER-luku	Rahastojen kokonaiskulusuhde
Varianssi	Odotusarvo, joka mittaa arvojen jakaumaa ja siten myös riskiä

Vertailuindeksi Indeksi, johon sijoitusrahaston tuottoa verrataan. Voi koostu yhdesä tai useammasta alaindeksistä.

Volatiliteetti Kurssin arvon heilahtelu tietyn ajan välillä, jota pidetään yhtenä riskisyyden mittarina.

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

No table of figures entries found.

Kuvio 1 Kotitalouksien säästämisaste ja 3 kuukauden euribor	17
Kuvio 2 Rahastopääoma suomalaisissa sijoitusrahastoissa 1992-2017	20
Kuvio 3 Rahastojen pääoman jakautuminen 2007-2017	24
Kuvio 4 Eri sijoitusmuotojen vertailu tuotto-odotuksen ja riskin suhteen	25
Taulukko 1 Sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät	43
Taulukko 2 Neuvonta rahastojen ominaisuuksista	46

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aiheena on selvittää suomalaisten palkansaajien sijoituskäyttäytymistä ja –halukkuutta erityisesti sijoitusrahastoja kohtaan, joka tehdään toimeksiantona Oma Säästöpankki Oyj:lle. Tavoitteena on myös saada syvällisempää tietoa heidän sijoituskäyttäytymisestään. Tällä hetkellä, erityisesti iäkkäämmät, suomalaiset ovat vielä ns. ”tilikansaa” eli lähtökohtaisesti lähes nollakorkoiselle tilille sijoittaminen koetaan parhaimpana ratkaisuna, koska silloin he eivät ainakaan voi hävitä varojaan. Samaan aikaan he kuitenkin unohtavat esimerkiksi inflaation merkityksen, eivätkä he osaa huomioida sitä, että maltillisellakin tuotto-odotuksella he pystyisivät pitkällä aikavälillä kasvattamaan omaa varallisuuttaan. Suomalaisten varallisuus on kuitenkin kasvanut merkittävästi esimerkiksi -90 luvun ja vuosituhaten vaihdoksen jälkeen, mutta heidän varallisuutensa on ohjautunut vielä melko varovaisesti paremman pääoman tuoton perään.

Erilaisia sijoitusmuotoja on nykyään tarjolla erittäin paljon aina osakkeista ja sijoitusrahastoista mysteerisiin johdannaisiin. Sijoitusrahastot ovat rantautuneet Suomeen 1990 –luvulla, joista ihmiset alkoivat kiinnostua paremmin vasta Suomen laman ja 1990 –luvulla tapahtuneen pörssiromahduksen jälkeen. Vuonna 2000 suomalaisten kotitalouksien varoja oli sijoitettuna sijoitusrahastoissa 5,1 miljardia euroa kun vastaavasti vuonna 2016 ne olivat yli 21,8 miljardia euroa. (Tilastokeskus 2017 [viitattu 10.10.2017]) Sijoitusrahastojen etuna ovat niiden helppous, koska rahastomerkinnän jälkeen rahastoa hallinnoiva ammattilainen vastaa varojen sijoituskohteista ja niiden hajautuksesta. Toinen merkittävä etu on rahastosijoittamisen vaaditun pääoman pienuus, jolloin sijoittamaan pääsee usein jo muutamalla kymmenellä eurolla. Tämän johdosta rahastosijoittaminen, tai tässä tapauksessa rahastosäästäminen, sijoitusmuotona sopii jokaiselle sijoitustoiminnasta kiinnostuneelle.

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Suomalaisten kotitalouksien suuri varallisuuden kasvu 2000 –luvun alusta asettaa myös pankit uuteen asemaan. Rahoitusmarkkinoilla kilpailu asiakassuhteista kiristyy ja pankin työntekijöiden työnkuva on siirtynyt enemmän myyntipainotteiseksi. Varallisuuden kasvun myötä pankit tarjoavat erilaisia sijoituspalveluita, vaikka tuotteet saattavat yksittäiselle kuluttajalle tuntua erittäin vieraalta ja riskialttiilta. Suomalaiset ovatkin jo pitkään tyytyneet laittamaan ylimääräiset rahansa nimenomaan säästötilille, vaikka juuri sijoituksilla he voisivat kasvattaa merkittävästi enemmän pääomiaan. Kotitalouksien tietämättömyys tarjolla olevista sijoitustuotteista muodostavat heille ongelman, mikä voi olla syynä sijoittamatta jättämiseen.

Opinnäytetyön aihe on suunniteltu auttamaan Tampereen sekä samalla myös muiden Oma-Säästöpankki Oy:n kuuluvien toimipisteitä parantamaan heidän nykyisten ja potentiaalisten asiakkaidensa tuntemustaan. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on löytää niitä tekijöitä, minkä takia kotitaloudet pyrkivät lähinnä turvaamaan varallisuutensa sijoittamalla ne säästötilille ja mihin tekijöihin heidän sijoituskäyttäytymisensä perustuu. Samalla tarkastellaan heidän tietämystään ja kiinnostustaan etenkin sijoitusrahastoja, mutta myös muita sijoitustuotteita kohtaan.

Sijoitusrahastot ovat Oma Säästöpankin suosituimmat sijoituskohteet ja tämän opinnäytetyön tavoitteena onkin auttaa heitä parantamaan sijoitusrahastojen myymistä asiakkailleen. Tutkimuksella etsitään heidän nykyisten ja potentiaalisten asiakkaiden tilannetta säästämisen ja sijoittamiseen liittyvissä asioissa, jotta Oma Säästöpankki pystyisi löytämään esimerkiksi heidän toiminnastaan parannuskohteita tai jopa väärin tehtyjä asioita myytäessä sijoitusrahastoja.

Näihin perustuvat pääongelmat voidaan esittää kahdella lauseella:

1. Mitkä ovat kuluttajien keskeisimpiä sijoituskäyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä?
2. Miten informaatio sijoitusrahastoista tulisi viestiä kuluttajille?

Tämän opinnäytetyön kahden päätutkimuskysymyksen tueksi on muodostettu muutama alaongelma, joiden tarkoituksena on kartoittaa ihmisten nykyinen

sijoitushalukkuus tai –haluttomuus sekä heidän tietämys erilaisista sijoitusinstrumenteista. Näiden kysymyksien avulla pystytään tarjoamaan Oma Säästöpankille arvokasta tietoa tutkimusongelman nykytilasta, jonka he pystyvät huomioimaan esimerkiksi oman toimintansa parantamisella. Nykytilaan on lisäksi tavoitteena hahmottaa asiakkaiden nykyinen tuntemus sijoitusrahastojen esittelystä sekä riskinsietokyvystä sijoittamisessa.

1.2 Opinnäytetyön rakenne

Tämä opinnäytetyö sisältää kuusi päälukua, joista ensimmäinen on johdanto. Johdannossa avataan opinnäytetyön taustaa, aihetta ja rakennetta sekä lisäksi kerrotaan käytetystä tutkimusmenetelmästä. Koska sijoitusrahastot ovat yhteistyökumppani Oma Säästöpankin suosituin sijoitusinstrumentti, tulee tämä opinnäytetyö keskittymään enimmäkseen niihin. Asetetut tutkimusongelmat sekä työn tavoitteet ja suunnitelma niihin pääsemiseksi käydään läpi. Näiden lisäksi esitellään lyhyesti myös yhteistyökumppani Oma Säästöpankki Oy.

Toisessa luvussa käydään läpi säästötili ja sinne säästämiseen liittyvät edut ja haitat. Samalla muodostetaan markkinakatsaus nykyisestä taloudellisesta tilanteesta sekä tarjolla olevasta koron määrästä. Näihin aiheisiin liittyen käsitellään myös inflaatiota, sen syntyperää ja vaikutuksia rahan ostovoimaan.

Kolmannessa luvussa keskitytään pankkien suosituimpaan sijoitustuotteeseen eli sijoitusrahastoihin. Luvussa esitellään kattavasti sijoitusrahastojen toimintaa, ominaisuuksia sekä kerrotaan niiden rantautumista Suomeen ja tämän hetkistä tilannetta. Rahastosijoittamisen eduista puhuttaessa listataan useampi kohta, minkä takia sijoitusrahastot olisivat hyvä vaihtoehto pääomalle. Tämän jälkeen esitellään erilaiset sijoitusrahastot ja mistä ne muodostuvat sekä vertaillaan niiden sijoittumista riskiasteikolla keskenään. Sijoittamisen ja erityisesti eri sijoitusrahastojen riskeistä kerrotaan myös kattavasti. Samalla avataan miten riski muodostuu ja käyttäytyy eri markkinatilanteessa.

Neljännessä luvussa kerrotaan sijoittamiseen erittäin paljon liittyvästä sijoituskäyttäytymisestä, joka on samalla tämän opinnäytetyön yksi keskeisimmistä

aiheista. Jokainen sijoittaja on yksilö ja tässä luvussa pyritäänkin avaamaan teorioita sijoittajien käyttäytymisestä markkinoilla. Aihe alkaa vahvasti sijoittamiseen liittyvällä tekijällä eli riskinsietokyvyllä, jossa kerrotaan sen vaikutukset sijoituspäätöksiin, omaan henkilökohtaiseen toimintaan sekä sijoituskohteen valintaan. Tästä päästäänkin jatkumona sijoittajan päätöksentekoon vaikuttaviin tekijöihin. Sijoittajien tekemien päätösten mukaan määräytyy heidän menestyksensä markkinoilla, joten aiheena sijoituspäätökset ovat mitä merkittävimpiä. Alkujaan onnistunut sijoitus voi muuttua huonoksi, mikäli ei pidä kiinni alkuperäisestä suunnitelmastaan ennen sijoitusta tehtäessä. Näiden lisäksi kerrotaan teoriaa sosiodemografisista eroavaisuuksista sijoitusmaailmassa ja samalla rinnastetaan ne sijoituspäätöksiin. Luvun 4 lopussa käsitellään sijoittamiseen liittyvää järjen ja tunteiden käyttäytymistä.

Viidennessä luvussa tullaan esittelemään suoritettu kyselytutkimus ja käydään läpi tutkimusaineisto. Tutkimuksen tarkoitus esitellään ja linkitetään se johdannossa esitettyihin ongelmiin, jotta saataisiin yhteistyökumppanille arvokasta tietoa esitettäväksi. Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset käydään perusteellisesti läpi ja samalla analysoidaan esiin nousseita asioita. Vastaavasti pohditaan mahdollisia syitä ja seurauksia saaduille vastauksille.

Viimeisessä luvussa esitetään tutkimuksesta saatujen tuloksien johtopäätökset ja pohditaan opinnäytetyön kannalta merkittäviä asioita. Näkemyksiä tuloksista kerrotaan analyttisesti ja samalla pyritään selvittämään vastaukset asetettuihin tutkimusongelmiin. Lisäksi tarkastellaan opinnäytetyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja pohditaan mahdollisesti kehittämiskohteita niin yhteistyökumppanille kuin varsinaiselle tutkimukselle. Luvun loppuun kerrotaan tämän työn onnistumista ja hyödyllisyyttä opiskelijan näkökulmasta. Onnistuneen tutkimuksen edellytyksiä pohditaan tutkimuksen reliabiliteetin ja validiteetin näkökulmasta. Tutkimusetiikka on erittäin tärkeä osa jokaisessa tutkimuksessa ja niin se on myös tässä opinnäytetyössä. Ensiksi avataan hieman tutkimusetiikkaa, jonka jälkeen perustellaan kattavasti tämän opinnäytetyön eettisyyttä.

1.3 Oma Säästöpankki

Toteutin tämän opinnäytetyön yhteistyössä suomalaisen Oma Säästöpankki Oyj:n kanssa, joka on syntynyt monien säästö- ja osuuspankkien vaihteellisissa fuusioissa ja ollen nykyään myös Suomen suurin säästöpankki. Oma Säästöpankki toimii täysin erillään muista Suomessa toimivista säästöpankeista ja eikä se siis kuulu muiden säästöpankkien tapaan Säästöpankkiryhmään. Paikalliset säästöpankkisäätiöt ja osuuskunnat omistavat Oma Säästöpankki Oyj:n, jotka saavat myös vuosittain osinkoja käyttäen niitä säästöpankkiaatetta kehittäviin sekä omaa toimialuetta hyödyntäviin yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Tänä päivänä Oma Säästöpankillla on kaikkiaan 37 konttoria eri puolilla Suomea ja heillä on asiakkaitaan noin 125 000 asiakasta. Pankin tase on yli 2 miljardia euroa. Vakavaraisuus sekä kannattavuus ovat kiitettävällä tasolla, edustaen koko toimialansa parhaimmistoa. (Oma Säästöpankki [viitattu 10.10.2017])

Oma Säästöpankki keskittyy toiminnassaan vähittäispankkitoimintaan ja heidän keskeisiä asiakasryhmiään ovat henkilöasiakkaat, pienet ja keskisuuret yritykset sekä Suomessa maa- ja metsätaloutta harjoittavat toimijat. Asiakaslähtöinen pankkipalvelu on kantava voima pankin kaikessa liiketoiminnassa ja se onkin Oma Säästöpankin suurin kilpailuvaltti.

1.4 Oma Säästöpankin rahastot

Oma Säästöpankki Oyj:n rahastoja hallinnoi suomalaisten Säästöpankkien omistama Sp-Rahastoyhtiö Oy, joka on saanut alkunsa vuonna 2003. Sp-Rahastoyhtiön strategiana on tarjota Säästöpankkien asiakkaille kilpailukykyisiä sijoitusrahastoja asiakkaiden pitkäaikaiseen säästämiseen liittyvissä tarpeissa. Kaikki rahastot ovat Suomessa rekisteröityjä ja myös sijoitusrahastolain mukaisia. Syksyllä 2017 Sp-Rahastoyhtiö Oy:llä on sijoitusrahastovalikoimassaan tarjolla yhteensä 29 erilaista sijoitusrahastoa; 9 kappaletta korkorahastoja, 16 kappaletta osakerahastoja ja 4 yhdistelmärahastoa (Sp-Rahastoyhtiö Oy [viitattu 10.10.2017]).

Ammattimaisen rahastojen hoidon lisäksi Sp-Rahastoyhtiö Oy tukee vuosittain erilaisia lasten hyväksi tehtyjä hyväntekeväisyyskohteita niin kotimaassa kuin

ulkomailla. World Vision on kehitysyhteistyöjärjestö, joka edistää lasten elinoloja ja oikeuksia. Suomen World Vision on itsenäinen osa maailmanlaajuista kummilapsijärjestöä. Esimerkiksi keväällä 2011 Sp-Rahastoyhtiö Oy lähti mukaan kummitoimintaan ja valitsi heidän kummilapsekseen Sri Lankalaisen pienen tytön. Sp-Rahastoyhtiö Oy on mukana myös Suomen Punaisen ristin VeriRyhmä –kampanjassa. (Sp-Rahastoyhtiö Oy [viitattu 10.10.2017])

2 SÄÄSTÄMINEN PANKKITILILLE

Kaikki me säästämme jollain tavalla, oli se sitten rahaa, aikaa, luontoa tai itseämme. Yksi yleisimmistä säästämisen muodoista on kuitenkin raha, jonka avulla voimme myöhemmin tehdä suurempia investointeja kuten oma asunto, auto tai vaikkapa loma-ajan asunto. Makrotaloudessa tuotannosta syntyneet tulot joko kulutetaan tai säästetään. Säästämisellä tarkoitetaan sitä tulon, esimerkiksi työntekijän ansiotulo, osaa, joka on tietoisesti päätetty jättää kuluttamatta. Talouden kannalta säästämisen negatiivisena aspektina esiintyvät vähentynyt lopputuotteiden kulutus sekä pienempää BKT:tä eli talouden kokonaistuotannon arvoa. (Miettinen, Linnosmaa & Kannisto, 2010, 208-209)

Säästämiseen ei vaadita suuria alkupääomia eikä tarvitse olla rikas aloittaakseen, vaan säästäjä voi itse valita haluamansa summan vai kerääkö hän säästöjä pienemmissä erissä. Kuka vaan voi aloittaa säästämisen ja sijoittamisen jo pienellä summalla kuukaudessa ilman, että henkilön talous siitä kärsisi. Oman taloudellisen tilanteen ja pakollisten menojen mukaan on hyvä perustaa oma säästäväisyysaste, eikä säästöön laitettavan summan tulisi olla pois päivittäisistä menoista kuten ruoasta ja asumisesta.

Säästämisellä tavoitellaan yleensä lisättyä kulutusmahdollisuutta tulevaisuudessa. Kulutuksen siirtämisestä ja säästöhalukkuuden lisäämisestä aiheutuvalle vaivalle maksetaan säästäjälle palkkiota. Korvaus kulutuksen lykkäämisestä on korko, joka tulevaisuudessa mahdollistaa kuluttamisen vähintään säästöön laitettujen varojen verran. Säästöissä olevien varojen ostovoiman tilanne niiden käyttöpäivänä kiinnostaa säästäjää. Mitä pidempi säästöaika, sitä epävarmempaa on säästettyjen varojen ostovoima käyttöhetkellä. Lisäksi mahdollinen inflaatio lisää ostovoiman riskiä. Rahoittaja eli tässä tapauksessa pankki, hinnoittelee saamansa säästösumman laskemalla nykyarvon ja siten tarjoamalla säästäjälle tietyn koron. (Miettinen, Linnosmaa & Kannisto, 2010, 255)

Säästämisessä pankkitilille ts. varojen sijoittamisesta ja lainanotossa kyse on aina nykyrahasta ja tulevasta rahasta eli rahan nykyarvosta (present value, PV) ja tulevasta arvosta (future value, FV). Rahoitus- ja sijoituspäätöksiä tekevän tulee aina ymmärtää rahan aika-arvon käsite sekä korkolaskennan peruskaavat.

Lähtökohtana rahan aika-arvolle on, että euro tänään on arvokkaampi kuin euro tulevaisuudessa, koska tämän päivän eurolle voi jo ansaita korkoa tai muuta tuottoa. Tulevaisuudessa saatu euro on vain euro, kun tämän päivän euron arvo muodostuu euro plus tuotto. (Tuhkanen, 2005,18-19)

$$\text{Tuleva arvo} = \text{Nykyarvo} \times (1 + i)^t$$

missä; $i = \text{tuottovaatimus eli korko}$

$t = \text{sijoituksen aikaväli vuosissa}$

Velkakirjojen, joukkolainojen ja kaikkien muiden arvopaperien arvo on sen kassavirtojen nykyarvo. Säästäjät ja sijoittajat voivat laskea rahan nykyarvon diskonttaamalla kassavirrat nykyhetkeen kun maksuaikana on useampi vuosi valitsemallaan tuottovaatimuksella seuraavasti:

$$\text{Nykyarvo} = \sum_i^T \frac{A}{(1 + i)^t}$$

missä; $A = \text{kassavirta}$

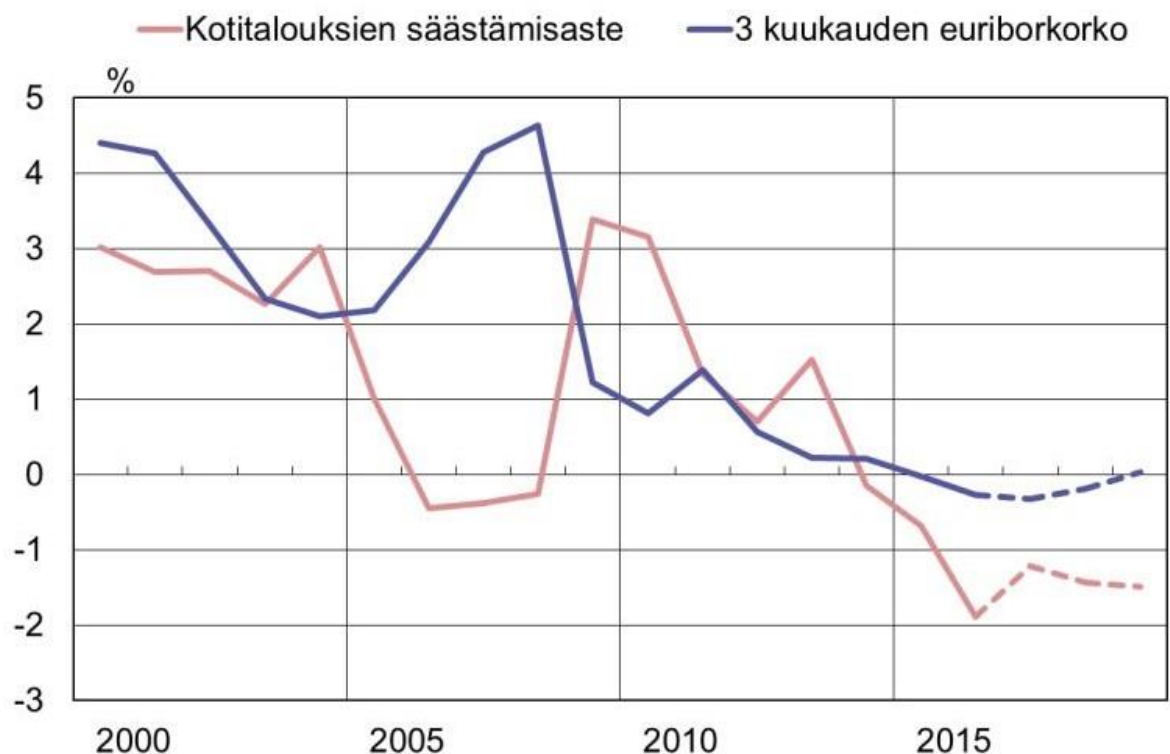
$i = \text{tuottovaatimus eli korko}$

$t = \text{aika liikkeellelaskusta vuosina}$

Säästäminen pankkitilille on suomessa perinne ja siinä onkin joskus muinoin ollut suurta auvoisuutta. Säästötilin avaaminen toimi eräänlaisena virstanpylväänä jota juhlittiin kahvien kera ja samalla osoitettiin lapsille massiivista pankkiholvia. Myöhemmin isovanhemmille annettiin lapsien tilinumero, mihin jälkikasvulle voi tallettaa rahaa. Asenteet tilisäästämistä kohtaan ovatkin muuttuneet radikaalisti ja tallettajaa mielletäänkin enempi hölmöksi, koska ei ole varojaan sijoittanut tuottaviin kohteisiin vaan antaa inflaation nakertaa säästöjä. Vain silloin on mahdollista saada kertyneille säästöilleen tuottoa, mikäli ne altistaa riskille. [Möttölä [Viitattu 27.11.2017]]

2.1 Markkinakatsaus ja korko

Pitkään jatkunut matala korkotaso ja suomalaisten kuluttajien vahvistunut luottamus talouteen on heikentänyt säästämisastetta ja suomalaisten kotitalouksien säästämisaste onkin ollut historiallisen matalalla jo kauan. Suomessa säästämisaste on valunut jopa negatiiviseksi syksystä 2014 lähtien. Kuviosta 1 voidaan todeta, että viimeksi säästämisaste on ollut negatiivinen vuosina 2006 – 2008. Vuonna 2016 säästämisaste oli -1,9%. Kuluttajien luottamus talouteen sekä matala korkotaso ovat vahvistaneet yksityistä kulutusta, mutta negatiivinen säästämisaste tarkoittaa myös sitä, että kotitaloudet kuluttavat enemmän kuin mitä heillä olisi käytettävissä. (Suomen Pankki [Viitattu 6.11.2017]) Suomen Pankki kertoo artikkelissaan näin pitkään jatkuneen negatiivisen säästämisasteen olevan historiallisen poikkeuksellista eikä heidän ennusteen mukaan ole odotettavissa, että kotitalouksien säästämisaste vaihtuisi positiiviseksi lähivuosina.

Kuvio 1 Kotitalouksien säästämisaste ja 3 kuukauden euribor

Kuviosta 1 nähdään syksyllä 2008 alkanut kolmen kuukauden euriborkoron voimakas lasku finanssikriisin puhjettua ja samaan aikaan alkanut Euroopan Keskuspankin (myöh. EKP) keventynyt rahapolitiikka. Finanssikriisin myötä myös

kotitalouksien säästämisaste nousi hetkellisesti useita prosentteja talouden epävarmuuden johdosta. EKP:n keventyneen rahapolitiikan myötä korot kääntyivät voimakkaaseen laskuun, mikä onkin yksi rahapolitiikan elvyttävistä keinoista parantaa talouden tilaa. Alhainen korko kannusti kotitalouksia kuluttamaan, mutta myös ottamaan velkaa säästämisen kustannuksella. (Suomen Pankki [Viitattu 6.11.2017])

Suomalaisten rahoja makaa pankkitileillä noin 85 miljardia euroa, mikä on selvästi suurempi kuin esimerkiksi osakkeisiin tai rahastoihin sijoitettuna. Matala korkotaso on tarjonnut jo vuosia erittäin matalan koron suomalaisille kotitalouksille eli varojen sijoittamisesta säästötileille edes hyvästä tuotosta on voinut vain haaveilla. Mikäli 10 000 euroa olisi sijoitettu viisi vuotta sitten säästötilille, olisi tilin kokonaissaldo nyt noin 10 050 euroa. Vastaavan summan sijoittaminen esimerkiksi yhdistelmärahastoihin olisi tuottanut viidessä vuodessa useamman 1 000 euroa. Etukäteen on kuitenkin mahdotonta tietää, mikä sijoituskohde tulee olemaan tuottoisin ja mikä ei. (Äijö [Viitattu 27.11.2017]; Möttölä [Viitattu 27.11.2017])

2.2 Inflaatio

Inflaatio on jo rahan keksimisen ajoilta hieman hämärän peitossa oleva ilmiö. Markkinataloudessa hinnat muuttuvat jatkuvasti ja inflaatiosta on kyse, kun puhutaan tavaroiden ja palveluiden laaja-alaisesta hintojen noususta. Inflaatio siis pienentää sitä määrää tuotteita tai palveluita, mitä voi ostaa samalla rahamäärällä tietyssä aikavälillä eli rahan ostovoima heikkenee. (Granville, 2013, 34) Granville kertoo inflaation syntyneen, kun raha oli kylläinen, hopean ja kuparin tapainen hyödyke sekä rahatalouden heikentyessä kun oli rahoitettava sotia, monumentteja ja muita projekteja verorahojen ollessa riittämättömät.

Inflaatiota mitattaessa lasketaan siis keskimääräistä hintojen nousua sellaisista tuotteista, joihin kuluu paljon rahaa. Esimerkiksi sähköllä on huomattavasti suurempi painoarvo kuin sellaisten tuotteiden mihin käytetään selvästi vähemmän rahaa kuten maito ja voi. Vaikka kotitalouksilla on jokaisella omat kulutustottumuksensa, inflaatiota mitattaessa painoarvot kotitalouksien

keskimääräisten kulutuksien perusteella. (Euroopan Keskuspankki 2017 [Viitattu 15.11.2017])

Sijoittajat vaativat pitkäaikaisilta sijoituksiltaan suurempaa tuottoa, koska tulevaisuutta on mahdotonta ennustaa ja täten sijoituksiin liittyvä riski kasvaa suuremmaksi. Inflaation takia sijoittajien reaalin tuotto eli todellinen ostovoiman lisäys on nimellistä tuottoa alhaisempi. Reaalituotolla tarkoitetaan varsinaisen tuoton ja kuluttajahintojen muutoksen eroa. Tämän johdosta sijoittajat haluavat kompensatiota inflaatiolle, joka osoittautuu korkeampana nimellisenä tuottona. (Nikkinen, Rothovius & Sahlström, 2008, 116-117)

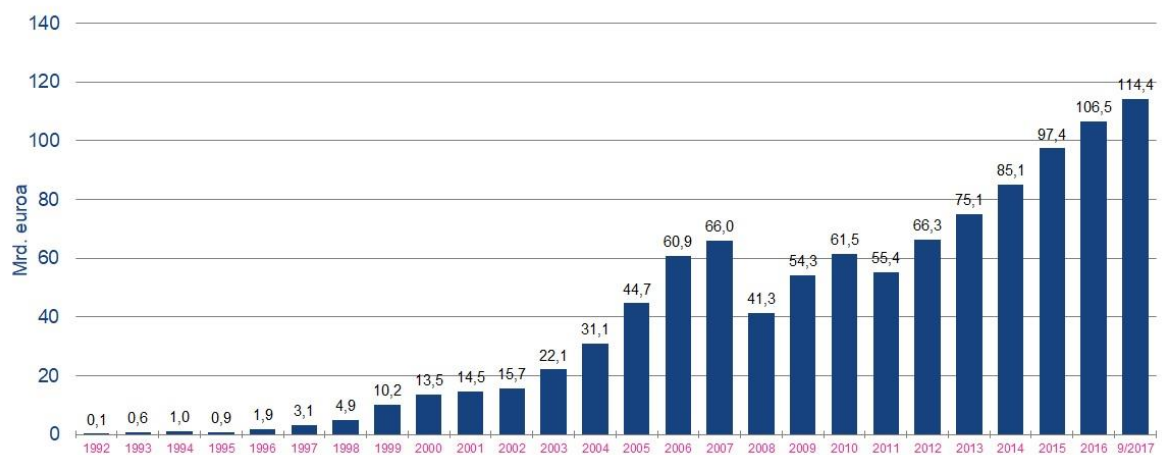
2.3 Edut ja haitat

Suomessa säästäminen pankkitilille on tavattoman helppoa, koska käytännössä jokaisella suomalaisella on tili ja siitä johtuvat mahdolliset palvelumaksut pitää maksaa joka tapauksessa. Pankkipalvelujen hinnat ovat pienentyneet tai jopa poistuneet kokonaan uusien kilpailijoiden ilmaantuessa markkinoille, esimerkiksi S-Pankki tarjoaa asiakkailleen täysin maksuttomat peruspankkipalvelut. Pankkipalveluita lukuun ottamatta, säästäminen pankkitilille ei maksa mitään. Pankkitalletukset ovat myöskin erittäin likvidejä varoja, sillä varat on mahdollista nostaa tililtä pois milloin tahansa. Lisäksi suomalaisten säästöjä on suojaamassa talletussuoja, mikä takaa ihmisten pankkitilisäästöt aina 100 000 euroon asti myös siinä tapauksessa, että pankki menisi konkurssiin. (Hämäläinen, 2005, 16; S-Pankki 2017 [Viitattu 15.11.2017])

Vaikka pankkitilille säästäminen koetaan vaivattomaksi ja edulliseksi valinnaksi, todellisuudessa inflaatio huomioon ottaen, etenkin matalan korkotason aikana, varojen arvo laskee tilillä. Säästötilille maksetut korot ovat ainoastaan 0 – 3 % kun rahastojen tuotto voi nousta parhaimmillaan lähelle 10%. Olemattoman tuoton lisäksi säästötileille maksetuista koroista peritään korkotulon lähdevero, jonka pankki pidättää automaattisesti koron maksun yhteydessä. Suomessa vuodesta 2012 lähtien lähdevero on ollut 30%. (Hämäläinen, 2005, 16; Alhonsuo, Nisén, Nousiainen, Pellikka & Sundberg, 2012, 199; 312)

3 RAHASTOSIJOITTAMINEN

Sijoitusrahastot mahdollistava laki syntyi vuonna 1987, mutta Suomessa sijoittaminen rahastoihin käynnistyi kunnolla vasta 1990 –luvun puolivälissä, kun vaikeat lamavuodet olivat jääneet taakse. Räjähdysmäisen suosion saaneet sijoitusrahastot ovat niin tavallisten kansalaisten kuin suursijoittajien väline varallisuutensa kasvattamisessa. Rahastojen suurta suosiota selittää myös niiden suurempi lukumäärä verrattuna listattuihin pörssiyhtiöihin. Ammattilaisten hallinnoimien rahastojen tavoite on kasvattaa sijoittajan ja rahaston varallisuutta. (Puttonen & Repo, 2010, 7-9)

Kuvio 2 Rahastopääoma suomalaisissa sijoitusrahastoissa 1992-2017

Kuviossa 2 on esitetty rahastopääoman kehitys suomessa vuosina 1992-2017. Syyskuussa 2017 Suomeen rekisteröityjen rahastojen yhteenlaskettu arvo oli 114,4 miljardia euroa, joka on samalla kaikkien aikojen korkein taso (Suomen Sijoitustutkimus 2017b [Viitattu 21.20.2017]). Vaikka syyskuussa lunastettiin nettomääräisesti pääomia 359 miljoonalla eurolla, yhteenlaskettu rahastopääoma kasvoi pörssikurssien nousun ansiosta yli 600 miljoonalla eurolla. Parhaaseen 17,5% vuosituottoon ovat päässeet Euroopan markkinoille sijoittaneet osakerahastot.

Sijoitusrahasto muodostuu osakkeista, korkoinstrumenteista sekä muista arvopapereista, jonka omistavat siihen pääomiaan sijoittaneet yksityisten henkilöiden lisäksi myös yritykset ja muut yhteisöt. Yksinkertaisuudessaan

sijoitusrahasto kerää varallisuutta yhteen, jonka jälkeen ne sijoitetaan useisiin eri arvopapereihin. Rahasto on näin syntynyt useista eri arvopapereista. Sijoitusrahasto koostuu yhtä suurista rahasto-osuuksista, jotka tuottavat samanveroiset oikeudet rahastoon sijoitettuun omaisuuteen. Rahastoyhtiö, joka hallinnoi ja vastaa sijoituspäätöksistä, ei omista sijoitusrahastossa olevaa varallisuutta vaan ne kuuluvat siihen sijoittaville tahoille. (Puttonen & Repo, 2010, 30)

Suomeen rekisteröityjä sijoitusrahastoja säännellään EU:n sijoitusrahastodirektiiviin perustuvaan sijoitusrahastolain mukaan. Sijoitusrahastolaissa on kokonaisuudessaan määritelty sijoitusrahastotoiminta. Tämän lain mukaan sijoitusrahastot on jaettu kahteen eri ryhmään: sijoitusrahastodirektiivin mukaisiin sijoitusrahastoihin ja erikoissijoitusrahastoihin. Erikoissijoitusrahastot poikkeavat sijoitusrahastodirektiivin mukaisista sijoitusrahastoista niiden mahdollisesti poikkeavista vaatimuksista esimerkiksi riskien hajauttamisesta kun taas sijoitusrahastoille on asetettu yksityiskohtaisemmat säännöt. (Pörssisäätiö 2015 [Viitattu 1.11.2017]).

Sijoitusrahastolaki edellyttää, että rahastojen on esitettävä asiakkaalleen veloituksetta sijoitusrahaston yksinkertaistettu rahastoesite, josta selviää hyödyllistä informaatiota rahaston sijoituspolitiikasta, salkunhoitajasta sekä rahaston historiallisesta kehityksestä. Rahastoesitteestä on löydyttävä olennaiset ja riittävät tiedot sijoitusrahaston toiminnan tavoitteista, riskeistä, kulurakenteesta sekä hallinnosta. Sijoittajien avuksi laadittu rahastoesite helpottaa arvioimaan sijoitusrahastoon tehtävää potentiaalista merkintää ja tulkitsemaan mahdollisia siihen liittyviä riskejä. (Puttonen & Repo, 2010, 31-32)

Helpoin tapa aloittaa sijoittaminen rahastoihin on kuukausisäästäminen, mutta kertasijoitukset tai säännölliset sijoitukset ovat mahdollisia. Sijoittajan portfolion hajauttamisessa käytetään erityisen paljon rahastoja, etenkin kun halutaan hajauttaa maantieteellisesti tai muihin kohteisiin, joihin olisi muuten vaikea sijoittaa suoraan. (Pörssisäätiö 2015, 3 [viitattu 12.10.2017]) Hajauttamisen lähtökohtana on eri sijoitusten keskinäiset tuotto-odotukset korreloivat keskenään mahdollisimman vähän. Keskeisenä ajatuksena tässä olisi esimerkiksi Helsingin pörssin mahdollinen kurssilasku, joka kompensoituisi maantieteellisesti muualle hajautetun

rahastosijoituksen arvon nousuna. Riskiä ei voi koskaan täysin poistaa, mutta sijoittaja voi hajautuksellaan sitä huomattavasti pienentää.

3.1 Rahastosijoittamisen edut

Hajauttamalla sijoittaja pystyy paremmin hallitsemaan riskejään ja sijoitusrahastot ovatkin yksi suosituimmista tavoista hajauttaa omaa portfoliotaan. Sijoitusrahastolaki on myös määritellyt rahastojen maksimipainon yksittäisen sijoituskohteen osalta salkussa, jolloin esimerkiksi arvopaperin kurssinousun myötä rahasto saattaa joutua keventämään omistustaan jo pelkästään sen takia, ettei se rikkoisi määritettyjä sijoitusrajoja. (Puttonen & Repo, 2010, 62-63) Myös aloitteleville sijoittajille sijoitusrahastot ovat varteen otettava vaihtoehto, koska esimerkiksi pienien alkupääomien vuoksi osakkeiden hankinnasta johtuneet kaupankäyntikulut nousevat liian suureksi (Pörssisäätiö 2015, [Viitattu 19.10.2017]).

Sijoitusrahastojen likviditeetti eli rahaksimuunnettavuus houkuttelee sijoittajia hankkimaan rahasto-osuuksia sillä osto- sekä myyntitoimeksiannot ovat mahdollisia jokaisena pankkipäivänä. Rahastojen esittämistä rahastoesitteistä usein selviää suositeltu sijoitusaika, esimerkiksi 5 vuotta, mutta se ei estä rahasto-osuuksien myyntiä vaikka kahden viikon kuluttua niiden hankkimisesta. Nämä suositukset liittyvätkin rahaston sijoituspolitiikan riskisyyteen. (Puttonen & Repo, 2010, 36)

Myös sijoitusrahastojen kustannustehokkuus toimii isona etuna sijoituspäätöstä rahastoihin tehtäessä. Markkinoilla sijoitusrahastot edustavat institutionaalista sijoittajaa, joka mahdollistaa kaupankäyntikustannukset osake- sekä korkomarkkinoilla institutionaalisen sijoittajan kustannuksilla. Pörssisäätiö –sivusto (2017) muotoilee institutionaalisen sijoittajan olevan ”Suuria sijoituksia tekevä yhteisö, esimerkiksi eläke- ja vakuutusyhtiö, pankki ja sijoitusrahasto.” Rahastosijoittaja pääsee institutionaalisen sijoittajan mukana rahan tukkumarkkinoille, mille hän pelkästään yksityisenä sijoittajana ei pääsisi. (Puttonen & Repo, 2010, 36)

Sijoitusrahastot tarjoavat helpon sijoitusmuodon, koska rahaston hallinnoinnista ja sijoituspäätöksistä vastaa ammattilainen ja näin sijoittajalle jää aikaa muuhun (Elo,

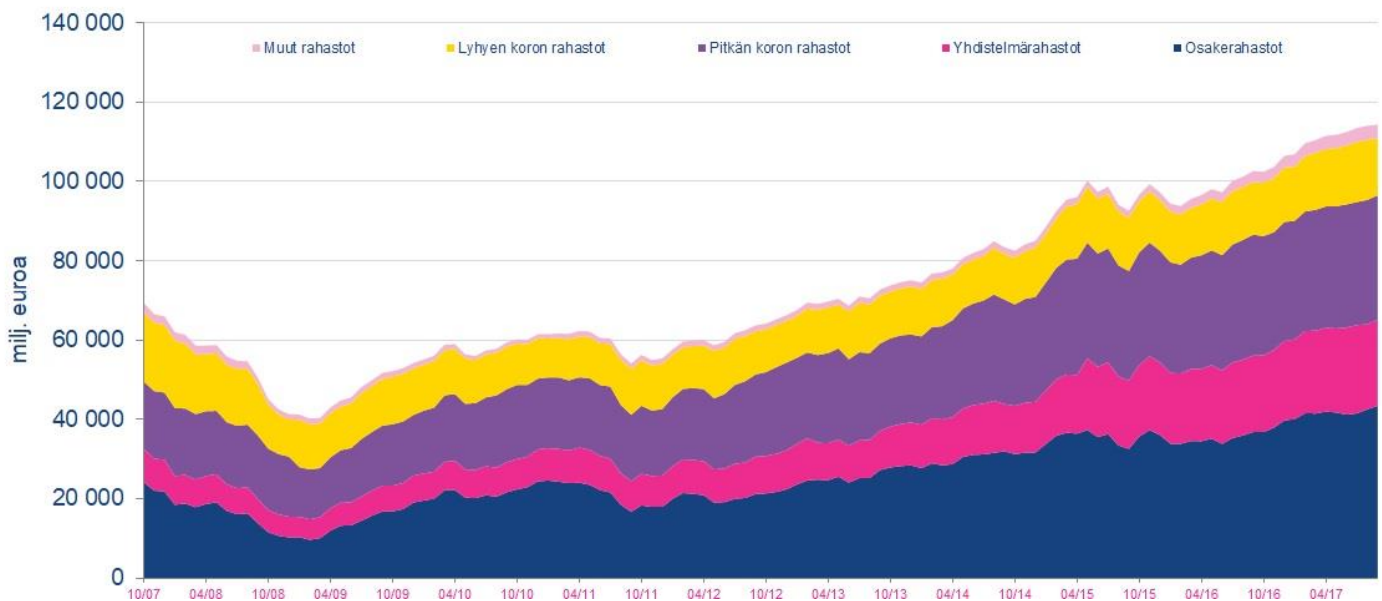
2015, 24). Elo, 2015, kertoo rahastosijoittamisen olevan myös rahastoja tarjoaville pankeille sekä rahastoyhtiöille tuottava sijoitustuote, sillä kotimaisiin osakkeisiin sijoittavilla rahastoilla on suotu suuri veroetu. Tämä veroetu koskee suomalaisista pörssiyhtiöistä saatujen osinkojen verovapautta. Itse rahastot eivät maksa veroja myyntivoitoista, vasta rahastoon sijoittaneiden lunastuksien yhteydessä tulee pääomaveron maksuun.

Vastaavasti rahastojen negatiivisina puolina voidaan pitää niihin liittyvät mahdolliset kustannukset ja ongelmat. Rahastosijoittamiseen liittyvät kustannukset kuten merkintä- ja lunastuspalkkiot, hallinointipalkkio ja mahdollinen säilytyspalkkio ovat hinta vaivattomasta sijoituksesta rahastoon. Rahasto-osuuksia hankittaessa sijoittajalta veloitetaan merkintäpalkkio ja vastaavasti osuuksia lunastettaessa rahasto veloittaa pienen osuuden. Myös hallinnointipalkkio, joka vähennetään ennen osuuden arvon laskemista, lisää kustannuksia. Lisäksi sijoittajan varat ovat täysin salkunhoitajan henkilökohtaisen osaamisen ja näkemyksen nojalla sijoitettuna. (Puttonen & Repo 2010, 37-38) Kuluja ja verotuksia käsitellään tarkemmin luvussa 3.4 Kulut ja verotus.

3.2 Erilaiset sijoitusrahastot

Sijoitusrahastot pystytään jakamaan ryhmiin muutamien eri tavoin, kuten sijoituskohteiden, -politiikan sekä rahastoihin liittyvän sääntelyn mukaan. Suomessa Finanssivalvonnan vahvistamat säännöt ovat kuitenkin sijoitusrahastojen toiminnalle keskeisiä, missä on määritelty jokaisen sijoitusrahaston tyyppi sekä millaista sijoituspolitiikkaa rahasto harjoittaa. Sijoituskohteiden valinnan perusteella rahastot voidaan jaotella osake-, yhdistelmä- sekä pitkän ja lyhyen koron rahastoihin (Pörssisäätiö 2015, 7 [Viitattu 19.10.2017]).

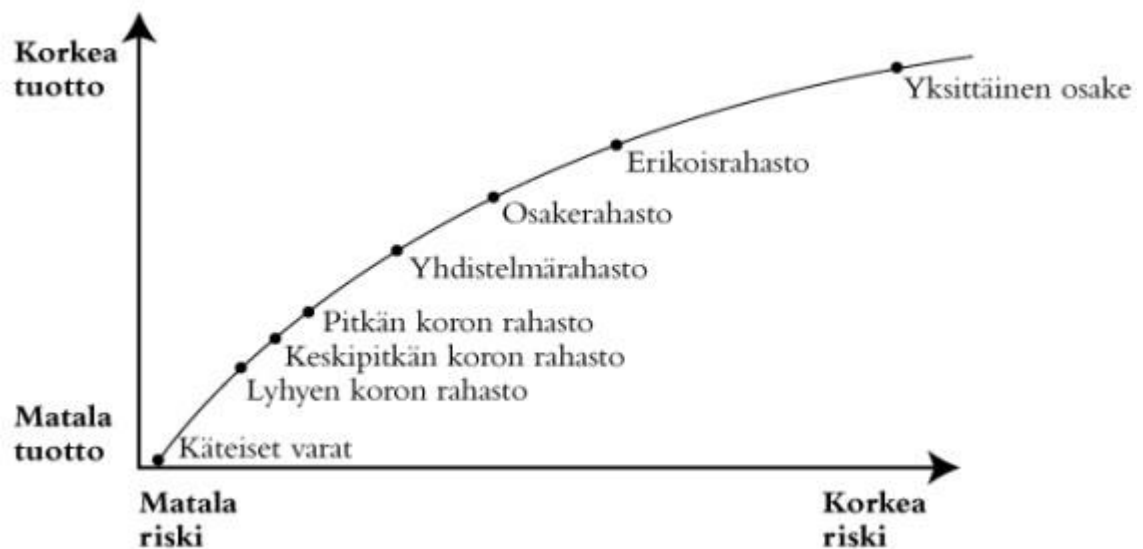
Alla esitetty Kuvio 3 kertoo Suomeen rekisteröityjen rahastojen pääoman jakautuvan pääosin osakerahastoihin. Seuraavaksi eniten varallisuutta on sijoitettuna pitkän koron rahastoissa. Lyhyen koron rahastojen jakauma on pysynyt pitkälti samana 2010 –luvulla. Merkille pantaavaa on yhdistelmärahastojen merkittävä kasvu etenkin 2010 –luvun alusta, joista kerrotaan lisää luvussa 3.2.3 Yhdistelmärahastot. Sijoitusrahasotyyppien osuudet vaihtelevat luonnollisesti riippuen sen hetkisestä markkinatilanteesta (Finanssialan Keskusliitto 2017 [Viitattu 21.10.2017]).

Kuvio 3 Rahastojen pääoman jakautuminen 2007-2017

Sijoitus rahastoihin oikeuttaa tiettyyn rahasto-osuuteen, jotka voivat olla joko tuotto- tai kasvuosuuksia (Puttonen & Repo, 2010, 32). Puttosen ja Repo lisäävät vielä, että osuuksien jaottelun ansiosta sijoittaja pystyy helpommin valitsemaan paremman vaihtoehdon omiin henkilökohtaisiin tarpeisiinsa. Tuotto-osuus on vuosittain jaettava tuloa, joka on yksityishenkilöille pääomaveron alaista tuloa. Vastaavasti kasvuosuuksille ei makseta tuottoa, vaan rahastoon kasvanut pääoma lisätään rahaston varoihin. Tässä tapauksessa sijoittajan on mahdollista realisoida tuotto myymällä kasvuosuudet, jolloin kokonaistuotto määräytyy rahaston lunastusarvon ja sijoituksen hankinta-arvon erotuksella.

Puttonen ja Repo, 2010, esittävät rahastojen sijoituspolitiikan perusteella jakoa tuoton ja riskin suhteen seuraavasti:

Kuvio 4 Eri sijoitusmuotojen vertailu tuotto-odotuksen ja riskin suhteen

Yllä esitetyssä kuviossa 4 lyhyen koron rahasto on vastaava kuin pankkitili. Kyseiset rahastot sijoittavat pääomansa sellasiin rahamarkkinasijoituksiin, joiden laina-aika on alle vuosi. Tyypilliset sijoitukset kohdistuvat yleisesti valtion, pankkien tai yritysten liikkeeseenlaskemiin korkoinstrumentteihin. Pitkällä tähtäimellä lyhyen koron rahastojen tavoitteena on lyödä kolmen kuukauden euribor-koron tuotto (Puttonen & Repo. 2010, 34). Lyhyen koron rahastot ovat kuitenkin tuottaneet varsin heikosti, vain noin 1-2 prosenttia. Sijoittajille lyhyen koron rahastot ovat hieman pankkitalletusta tuottavampi vaihtoehto. (Elo, H. 2015, 28). Elo (2015) painottaa kuitenkin, että kyseiset rahastot mielletäänkin sijoittajien keskuudessa lähinnä turvallisena arvonsäilyttäjänä kun hyvää tuotta haetaan pääomaa muista sijoituskohteista.

Vastaavasti pitkän koron rahastot sijoittavat varansa pitkäaikaisiin eli yli vuoden mittaisiin laina-ajan sisältäviin joukkovelkakirjalainoihin, joita voivat laskea liikkeelle esimerkiksi yritykset, yhteisöt sekä valtiot. Näissä rahastoissa sijoittajien tuotto-odotus on hieman lyhyen koron rahastoa suurempi ja vastaavasti myös riski rahaston arvonalentumisesta on sitä suurempi. (Puttonen & Repo, 2010, 34). Rahastojen sijoittaessa valtioiden tai julkisyhteisöjen joukkovelkakirjoihin voidaan niistä puhua myös obligaatorahastoista. Keskipitkän koron rahastot sijoittavat sekä

lyhyt- että pitkäaikaisiin sijoituskohteisiin riippuen rahastonhoitajan korko-
odotuksista (Saario, S., 1999, 262).

Yhdistelmärahastot sijoittavat varansa sekä osake- että korkomarkkinoille rahastonhoitajan päätöksen mukaisesti. Rahastonhoitaja vastaa myös siitä, kuinka suuri osuus on kulloinkin sijoitettuna osakemarkkinoille ja kuinka suuri korkomarkkinoille. Näiden sijoitusten väliset painoarvot ja vaihtelurajat on tarkennettu rahaston säännöissä. Painoarvojen enimmäismäärät on voitu ilmaista esimerkiksi prosentuaalisesti niin, että rahaston korkopaino saa olla maksimissaan 70% rahastopääomasta. Yhdistelmärahastojen salkunhoitajat voivat hakea suurempaa tuottoa rohkeammilla sijoituksilla esimerkiksi painottaen selvästi osakkeita rahastossa osakemarkkinoiden noustessa ja vastaavasti muuttaa painotusta selkeästi korkopapereihin osakemarkkinoiden laskiessa. Pitkällä aikavälillä yhdistelmärahastojen menestymisen ratkaisee kuinka hyvin salkunhoitaja on onnistunut keskittämään korkoja sekä osakkeita kulloinkin vallitsevissa markkinatilanteissa (Puttonen & Repo, 2010, 35).

Osakerahastot sijoittavat varansa nimensä mukaisesti pääasiassa osakemarkkinoille ja ne seuraavatkin pitkälti osakemarkkinoiden yleistä kehitystä. Osakerahastot voidaan jakaa esimerkiksi sijoitusten maantieteellisen sijainnin, toimialan tai yhtiön koon perusteella. Sijoitusalue voi esimerkiksi olla kotimaa, Pohjoismaat, Eurooppa, Venäjä, Latinalainen Amerikka tai Afrikka. Myös sijoitukset tietyntyyppisiin tai –kokoisiin yhtiöihin on mahdollista. Rahastot kertovat säännöissään, kuinka varat sijoitetaan ja mitkä ovat rahaston tavoitteet. Sijoittamalla osakerahastoihin voidaan sijoitukselle odottaa korkeaa tuottoa, mutta myös sijoituksen volatiliteetti eli arvon muutos saattaa olla suurta (Sp-Rahastoyhtiö Oy [Viitattu 21.10.2017]). Osakerahastojen tuottotavoite on päihittää vertailuindeksi. Esimerkiksi Suomeen sijoittavan osakerahaston tavoite on päihittää Helsingin pörssiä seuraava OMX Helsinki Cap –indeksi, joka kuvaa Suomen osakemarkkinoiden kurssikehitystä. Hajauttamalla sijoituksiaan useaan eri kohteeseen osakemarkkinoilla osakerahastot pyrkivät vähentämään riskiä. Rahastojen sijoitusrajoituksiin onkin asetettu 10% maksimisijoitus yksittäisen yhtiön osakkeeseen (Pörssisäätiö 2015 [Viitattu 1.11.2017]).

3.3 Riskit

Kaikkeen sijoitustoimintaan liittyy aina oma riskinsä, eikä sijoitusrahastot tee siinä poikkeusta. Sijoitusrahastoihin liittyvät riskit perustuvat niiden valitsemien sijoituskohteiden riskeihin, esimerkiksi osakemarkkinoiden riskit heijastuvat osakerahastoihin ja vastaavasti korkomarkkinoiden riskit korkorahastoihin. Hajauttamalla sijoituksia useisiin eri kohteisiin sijoitusrahastot pyrkivät vähentämään riskiä, mikä on niiden yksi suurista eduista. Hajauttamisessa kyse on epäonnistuneiden sijoitusten korvaamisella onnistuneilla sijoituksilla. Tarvetta hajauttamiselle ei ole pelkästään osakemarkkinoille tehtyihin sijoitukseen, vaan myös korko- ja valuuttamarkkinoilla. (Pörssisäätiö 2015, 11 [Viitattu 14.11.2017])

Osakekurssien yleistä muutosta kuvaava markkinariski, johon sijoitusrahasto ei pysty ennalta reagoimaan, koska ei voi tietää varmaksi miten osakekurssit kehittyvät. Markkinariski johtuu yleisestä osakekurssien laskusta. Lyhyeksi sijoitusperiodiksi sijoitettuna riski on suurinta kun taas pitkällä aikavälillä osakkeet ovat tuottaneet parhaiten. Osakekurssien ja sitä kautta yksittäisten osakkeiden arvonmuodostukseen ja yritysten menestykseen liittyy siten myös yritysrisi. Yritysrisiä pystyy poistamaan tai ainakin vähentämään hajauttamalla useisiin kohteisiin ja eri toimialoille, kun taas markkinariskiä rahasto ei pysty hajauttamalla välttämään. Sijoitusrahastot pyrkivätkin vähentämään markkinariskiä suojautumalla johdannaisilla ja hajauttamalla maantieteellisesti eri kohteisiin. (Pörssisäätiö 2015, 11 [Viitattu 14.11.2017])

Korkorahastojen arvon kehitykseen liittyy korkoriski, johon vaikuttaa korkotason muutokset. Mikäli korkorahasto sijoittaa joukkolainoihin, korkotason nousu laskee joukkolainan arvoa ja vastaavasti korkotason lasku nostaa sen arvoa. Nämä korkotason muutokset näkyvät korkorahastojen osuuksien merkintä- ja lunastushinnoissa. Korkoriski on pienempi lyhyissä koroissa kun taas pitkän koron rahastoissa se on huomattavasti suurempi. Rahasto-osuuden herkkyyttä korkotason muutoksille kuvataan duraatio –tunnusluvulla. Rahaston korkoriski on sitä suurempi, mitä suurempi duraatio. Korkorahastoihin liittyvä liikkeeseenlaskijariskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa lainanottaja ei kykene maksamaan lainattua summaa ja sen korkoja takaisin. Liikkeeseenlaskijariskiä ajatellen turvallisimpia ovatkin valtiot sekä muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen

laskemat lainat. Myös korkotuotto korreloi tässä riskin kanssa; mitä riskisempi joukkolaina sen suurempi tuotto ja päinvastoin. (Pörssisäätiö 2015, 11; Suomen Sijoitustutkimus 2017c, 2 [Viitattu 14.11.2017])

Valuuttariski liittyy sijoituksiin, jotka tehdään muussa kuin sijoittajan kotivaluutassa. Riski muodostuu siitä, miten kyseessä olevat valuutat liikkeuvat suhteessa toisiinsa. Esimerkiksi euromääräisen rahaston sijoitus dollarimääräisiin osakkeisiin hyötyy, mikäli dollari vahvistuu suhteessa euroon. Vastaavasti rahasto kärsii mikäli dollari heikkenee suhteessa euroon. (Sp-Rahastoyhtiö Oy 2017 [Viitattu 14.11.2017])

Sijoitusrahastojen riskinottopolitiikka vaihtelee rahastotyypeittäin ja lisäksi samantyyppisten rahastojen riskinotossa löytyy eri variaatioita. Rahastojen tarjoamissa rahastoesitteistä selviää kunkin rahaston oma riskinottopolitiikka ja esimerkiksi se, käyttääkö rahasto toiminnassaan johdannaista vai ei. Johdannaisilla salkunhoitajat pystyvät paitsi suojata rahastoa, myös pyrkiä kasvattamaan tuottoa. Selvitys johdannaisten käytöstä lisää myös riskiä. Sijoitusrahaston valinta tuleekin tehdä oman riskinottohalukkuuden mukaan vaikka sijoitusrahastoihin sijoitetun pääoman kokonaan menettäminen on käytännössä mahdotonta. Rahasto-osuudet muuttuvat pörssikurssien tai korkojen muutoksien myötä tai rahastoa hoitavien ammattilaisten epäonnistuneiden sijoitusten myötä. [Pörssisäätiö 2015 [Viitattu 14.11.2017]]

3.4 Kulut ja verotus

Sijoitusrahastoihin sijoittamisesta syntyvistä kuluista muodostuu rahastoyhtiön liikevaihto. Varsinaisista sijoitustoimeksiannoista syntyviä kuluja ovat merkintä- ja lunastuspalkkiot ja näiden lisäksi rahastoyhtiö saattaa periä hallinnointi- ja säilytyspalkkion rahaston hoitamisesta. Viimeksi mainitut palkkiot määritellään prosentteina rahaston kokonaisarvosta ja ne peritään rahaston tuotosta riippumatta. Säilytyspalkkion tarkoitus on maksaa korvaus säilytysyhteisölle, joka säilyttää ja valvoo rahastoyhtiön varoja ja toimintaa. Rahastoyhtiön perimä hallinnointipalkkio on korvaus rahaston ylläpidosta, analyysistä, arvonlaskennasta ja muista raportoinneista. Hallinnointipalkkioihin eivät sisälly sijoitusrahaston tekemistä

arvopaperikaupoista johtuneet välityspalkkiot vaan ne kuuluvat rahaston kuluihin. (Sp-Rahastoyhtiö 2017[Viitattu 14.11.2017])

Rahastojen kokonaiskulusuhde (TER-luku), kertoo rahaston perimien kulujen osuuden keskimääräisestä pääomasta tietyssä aikavälillä. Tämä luku käsittää mikä prosentuaalinen osuus rahaston varallisuudesta kohdistuu toiminnan kuluihin, hallinnointi- ja säilytyspalkkioihin sekä muihin kuluihin. Huomattavaa kuitenkin on se, että TER –luku ei sisällä rahaston kaupankäyntikuluja. Vaikka rahastoista ilmoitetut kulut ovat yleensä vain muutaman prosentin luokkaa, voi se pidemällä aikavälillä muodostaa merkittävänkin summan. Rahastojen suuret kulut verrattuna niiden suorituskykyyn saattaa heikentää potentiaalista tuottoa. (Elo, 2015, 26-27; Seligson & Co, 2017)

Sijoitusrahasto-osuuksia lunastettaessa ja niistä mahdollisesti luovutusvoittoa kertyneenä joutuu maksamaan veroa. Suomessa rahastosijoittamisesta saadut tulot käsitellään verotuksessa pääomatuloina, joista peritään 30% veroa. Mikäli pääomatulot ylittävät vuodessa yli 50 000 euroa, menee ylittävältä osalta 32% veroa. Luovutusvoiton yhteydessä rahasto pidättää automaattisesti maksuun menevän veron osuuden, eikä sijoittajan tarvitse ilmoittaa verottajalle. Luvussa 3.2 Erilaiset sijoitusrahastot käsitelin kahta eri rahasto-osuutta; kasvu- ja tuotto-osuudet. Verotuksen näkökulmasta kasvuosuuksista ei joudu maksamaan veroa kuin vasta osuuksia lunastettaessa, kun taas tuotto-odotuksista veron joutuu maksamaan vuosittain tuoton tilityksen yhteydessä. Kasvuosuudet rahastoissa kerryttävät siis korkoa korolle ja niihin sijoittaminen onkin viisaampaa, mikäli tavoitteena on säästää tulevaisuuden tarpeisiin. (Alhonsuo, Nisén, Nousiainen, Pellikka, Sundberg, 2012, 312-314; Möttölä, 2008, 24)

4 SIOITUSKÄYTTÄYTYMINEN

Viime vuosikymmeninä Suomen rahoitusmarkkinat ovat käyneet läpi suuren muutoksen ja uudet säästämismuodot kuten sijoitusrahastot, suorat osakesijoitukset sekä muut sijoittamiseen liittyvät palvelut ovat tuoneet suomalaisille uusia sijoitusvaihtoehtoja perinteisen pankkitalletuksen lisäksi. Voimakas varallisuuden kasvu sekä väestön ikääntymisestä johtunut oman eläkesäästämisen kerryttäminen ovat osaltaan mahdollistaneet kyseisten sijoitusvaihtoehtojen kehityksen. Pankkitalletukset ovatkin pitkään olleet kotitalouksien tärkein säästämismuoto, mutta paremman tuoton perässä pääoma on siirtynyt paremmin tuottaviin kohteisiin. (Kallunki, Martikainen & Niemelä, 2011, 13-15)

2000 –luvun voimakkaasta sijoitusinnon kasvusta huolimatta suomalaisten kotitalouksien pankkitalletukset sijoituskohteena näyttelevät selkeästi suurempaa roolia verrattuna esimerkiksi naapurimaa Ruotsiin. Kallunkin, Martikaisen & Niemelän (2011, 16-17) mukaan suomalaiset kotitaloudet sijoittavat alle 30%, kun vastaavasti Ruotsissa kotitaloudet sijoittavat noin puolet varallisuudestaan rahastoihin ja sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin. Vaikka tällä hetkellä ero länsinaapurisiin on vielä merkittävä, suomalaisten sijoituskäyttäytymisen on ennakoitu kasvavan ja varallisuuden sijoittamisen rahastoihin ja muihin tuotteisiin lisääntyvän.

Jukka Oksaharju (2013, 132-133) kirjassaan *Hajauta tai hajoa*, vertaa menestyvää sijoittajaa maratoonariin ja siitä syystä kannustaa sijoittamisen aloittamista mahdollisimman aikaisin. Oksaharju perustelee näkemystään ajallisen hajautuksen merkityksellä, joka laskee sijoittamiseen liittyvää riskiä ja mahdollistaa samalla myös korkoa korolle –efektin. Kyseinen efekti takaa lisäksi sen, että rahamääräisesti suurimmat tuotot kertyvät sijoitushorisontin loppuun. Mahdollisimman aikaisen alkupääoman kerryttämä portfolion runko mahdollistaa nopeammin euromääräisesti suuremmat tuoton päivät.

Erilaisia sijoitusstrategioita on valtava määrä ja sijoittaminen onkin moniportainen prosessi, mikä alkaa sijoittajan oman riskinsietokyvyn tunnistamisella ja päättyy onnistuneiden sijoitusten arviointiin. Myös sijoittajan oma taloudellinen tilanne ja valitun sijoitushorisontin merkitys vaikuttaa sijoituspäätöksiä tehtäessä.

Seuraavaksi tarkastelen ihmisten sijoituskäyttäytymiseen merkittävästi vaikuttavia tekijöitä.

4.1 Riskinsietokyky

Kaikista tärkein vaihe sijoituspäätöksiä tehtäessä on sijoittajan oman riskinsietokyvyn tunnistaminen. Vaikka sijoituksen riskiä mielletään helposti tappioiden syntymisen mahdollisuutena, se oikeastaan sisältää sekä voiton että tappion potentiaalin. Sen sijaan sijoittajan riskinsietokyky käsittää sijoituksia tekevän suhtautumista mahdollisten tappioiden syntymiselle. Sijoittajilla on eri persoonallisuuksia ja jotkut kestävät luonnostaan voimakkaatkin sijoituksien arvonmuutokset, kun taas toisia hermostuttaa jo tieto siitä, että sijoitetun pääoman arvo saattaa muuttua jopa alkuperäistä sijoitusta pienemmäksi. Tuotto ja riski korreloivat vahvasti keskenään sijoitusmaailmassa eli suurempaa tuottoa hakevan sijoittajan on otettava suurempaa riskiä ja vastaavasti matalampaan tuottoon tyytyvän riskisyys on hieman matalampi. Riskinsietokyky on kuitenkin jokaisen henkilökohtainen asia, eikä yhdenkään sijoittajan pidä sijoituspäätöksiä tehdessään ottaa enempää riskiä, kuin mihin oma riskinsietokyky taipuu. (Kallunki, Martikainen & Niemelä, 2011, 23-24) Mikäli odotettavissa olevan kohteen tuotto on riittävä kompensoidakseen sijoittajan määrittämää riskiä, on sijoittaja halukas investoimaan rahansa. Hänen pitää kuitenkin ymmärtää, että sijoituksen ennakoitu tuotto ei välttämättä toteudu. (Nikkinen, Rothovius & Sahlström, 2002, 28-29)

Puttosen & Repon (2011, 81) mukaan sijoittajalla on kaksi keskenään ristiriitaista tavoitetta: tehtyjen sijoitusten odotetun hyödyn maksimointi ja niihin liittyvien riskien minimointi. Yksittäisen sijoittajan onkin toiminnassaan löydettävä tasapaino, missä hänen odotettu hyötynsä maksimoituu. Mikäli sijoittajan vatsahapot joutuvat liiaksi koetukselle sijoituskohteen arvon lasiessa, hän on sijoituspäätöstä tehdessään keskittynyt liiaksi tuoton tavoitteluun, eikä niinkään oman hyödyn maksimoimiseen. Kallunki, Martikainen & Niemelä (2011, 32-33) kuvaavat sijoittajan saavan hyötyä ja mielihyvää onnistuneista sijoituspäätöksistä. Heidän mukaansa hyötyä muodostuu myös odotettavissa olevasta tuotosta ja tehdyn sijoituksen riskisyydestä.

Riskit muodostuvat useasta eri tekijästä, joka on sijoittajan kannalta tärkeää ottaa huomioon sijoitusta tehtäessä. Nikkinen, Rothovius & Sahlström (2002, 30-31) kertovat kokonaisriskin jaettavan kahteen eri komponentteihin sen mukaan, ovatko ne kaikkiin arvopapereihin vaikuttavia, kuten markkina- ja korkoriski, vaiko vaan tiettyyn arvopaperiin vaikuttava, kuten yrityskohtainen riski. Kokonaisriski muodostuu siis kahdesta eri komponentista:

$$\text{Kokonaisriski} = \text{markkinariski} + \text{yrityskohtainen riski}$$

Markkinariskistä voidaan käyttää myös nimitystä systemaattinen riski, mikä tarkoittaa niitä riskejä, jotka joissain määrin vaikuttavat kaikkiin arvopapereihin. Vastaavasti yrityskohtainen eli epäsystemaattinen riski vaikuttaa vain yksittäiseen yritykseen tai toimialaan. Epäsystemaattista riskiä pystytään pienentämään hajauttamalla useaan eri kohteeseen, jolloin yrityskohtaiset riskit kumoavat toisensa. Sijoituspäätöksiä tehdessään sijoittajilla on käytössään erilaisia työkaluja hyödyn ja riskin mittaamiseksi. Riskin tunnuslukuna yleisesti käytetty volatiliteetti kuvastaa sijoituksen arvon heilahtelua ja laskennallisesti mitattuna volatiliteetti on tuottojen keskihajonta eli varianssin neliöjuuri. Varianssi on odotusarvo, joka mittaa arvojen jakaumaa ja mitä useammin ne poikkeavat keskiarvosta, sitä suurempi on varianssi ja sitä kautta myös sijoituksen riskisyys. Sijoitus on sitä riskisempi, mitä suurempi on sijoituskohteen volatiliteetti. Sijoituksen arvonheilahtelut aiheuttavat sijoittajalle usein epävarmuutta ja riskin määritelmänä on puolestaan epävarmuus. (Puttonen & Repo, 2011, 85-86; Nikkinen, Rothovius & Sahlström, 2002, 30-31)

Kallunki, Martikainen & Niemelä (2011, 269) esittävät kirjassaan Ammattimainen sijoittaja keskihajonnan laskukaavaksi seuraavan:

$$\text{Keskihajonta} = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n (R_t - R)^2}{n - 1}}$$

missä; $R_t = \text{periodin } t \text{ tuotto}$

$R = \text{koko ajanjakson keskimääräinen tuotto}$

$n = \text{periodien lukumäärä koko ajanjaksolla}$

Tuoton keskihajonnalla voidaan laskea sijoituksen kokonaisriskiä, joka muodostuu systemaattisesta riskistä sekä hajauttamisen kautta poistettavissa olevasta epäsystemaattisesta riskistä. Sijoittajan kannalta on olennaista systemaattinen riski, sillä vain sille hän voi saada kompensatiota korkeampana tuotto-odotuksena. (Kallunki, Martikainen & Niemelä, 2011, 269-270)

4.2 Päätöksentekoon vaikuttavat tekijät

Jos tietää jonkun asian olevan arvokkaampi tulevaisuudessa, kuin mitä siitä maksetaan tällä hetkellä, kyseistä asiaa kannattaa luonnollisesti hankkia nyt. Tulevaisuuden ennustaminen on kuitenkin mahdotonta, vaikka monet yritykset ja asiantuntijat pyrkivätkin ennustamaan markkinoiden suuntaa. Sijoittajat toimivatkin nykyään valtavan informaatiotulvan keskiössä ja sijoittajien olennaisin taito onkin relevantin informaation käyttäminen vähemmän tärkeän sijasta. Makro- ja mikrotason informaatiota on tarjolla erittäin paljon, eikä yksikään sijoittaja pysty kaikkea sitä seuraamaan. Sijoittajien apuna toimii kuitenkin lukuisa määrä alan asiantuntijoita pankkien sijoitusneuvojista aina pörssikolumnisteihin. (Puttonen & Repo, 2011, 16)

Sijoittajan valintapäätökseen vaikuttaa aina saatavilla oleva informaatio, sijoitushorisontti, sijoitettava summa sekä oma riskinsietokyky ja jano tuotolle, riippumatta minkälaista sijoitusta sijoittaja on tekemässä. Ennen sijoituspäätöstä sijoittajan on hyvä miettiä, onko hänellä riittävästi kiinnostusta ja aikaa seurata markkinoita. Sijoittamisessa menestyvät erottuvat muista sillä, kuinka hyvin he ovat kyenneet keräämään ja käsittelemään informaatiota markkinoilla. Yksinkertainen mutta olennainen päätös on sijoituksen sijoitushorisontti eli se, kuinka pitkäksi aikaa ollaan sijoittamassa. Samalla on tärkeää pohtia, joudutaanko sijoitus likvidoimaan rahaksi ennenaikaisesti. Huomiota pitää kiinnittää myös siihen, että tarvitseeko sijoittaja sijoituksestaan säännöllistä kassavirtaa vai onko tärkeämpää pelkästään pääoman kasvu. Mikäli sijoitussumma käsittää merkittävän summan sijoittajan kokonaisvarallisuudesta, tulee riskin hajauttamisen kannalta sijoitukseen suhtautua normaalia vakavammin. Sijoitusmarkkinoilla riskinsietokyky on yksi merkittävimmistä asioista, jota käytännössä testataan vasta sitten, kun sijoituksen

arvo lähtee laskuun. Sijoittajien onkin hyvä etukäteen jo miettiä, mikä on suurin mahdollinen tappio, jonka on taipuvainen vielä sietämään. (Puttonen & Repo, 2011, 18-25)

Sijoittajilla on eri painoarvoja, mille he perustavat omat sijoituspäätöksensä ja yksi keino olisikin kysyä heiltä suoraan asiasta. Hieman objektiivisempi lähestymistapa on tarkastella niitä sijoituskohteita, tässä opinnäytetyössä rahastoja, jotka kasvavat nettomääräisesti eniten. Rahastojen nettomääräisellä kasvulla tarkoitetaan tällöin uusia nettomerkintöjä rahastoihin, jolloin rahaston kasvuluvuista on poistettu myös salkun muodostama tuotto. Puttonen & Repo (2011, 119) kertovat amerikkalaisten tekemästä tutkimuksesta selvinneen, että rahaston historiallinen tuotto on yksi keskeisimmistä tekijöistä sijoituspäätöstä tehtäessä. Vaikka mennyt tuotto ei ole tae tulevasta, sijoittajat uskovat menneen tuoton hieman kuitenkin ennakoivan tulevaisuudesta. Hyvä historiallinen tuotto voi olla seurausta ammattimaisesta salkunhoitajasta, joka kannustaa sijoittamaan hänen hoitamaan rahastoon.

Toinen sijoituspäätöksiin vaikuttava tekijä on sijoitusrahaston perimät palkkiot sekä sijoitustoiminnan aktiivisuus. Merkintä- ja lunastuspalkkiot rahasto-osuuksien kauppohen yhteydessä sekä mahdolliset hallinnointi- ja säilytyspalkkiot pienentävät sijoittajan saamaa nettotuottoa, joka saa sijoittajat ainakin uudelleen harkitsemaan sijoitusta ko. rahastoihin mikäli kulut ovat keskimääräistä suuremmat. Suuret kulut voivat tietenkin johtua salkunhoitajan aktiivisesta sijoitustoiminnasta kuten kaupankäynneistä ja tarmokkaammasta analyysityömäärästä tavoitteena siten myös keskimääräistä parempi tuotto. Rahastot ilmoittavat raporteissaan myös salkun kiertonopeuden, joka kertoo miten paljon arvopaperit kiertävät salkussa. Aktiivisessa salkussa kiertonopeus on luonnollisesti passiivista suurempi, mutta se ei tarkoita sitä, että rahaston tuotto olisi samalla myös parempi. (Puttonen & Repo, 2011, 122-123)

Myös mainonnalla on merkittävä rooli sijoituspäätöksen tekemisessä, vaikka teoriassa sillä ei pitäisi olla vaikutusta sijoittajan omaan käyttäytymiseen. Eihän mainonta paranna rahaston tuottoa tai vähennä sen riskiä. Mainontaan liittyy kuitenkin kuluja mitkä lisäävät nimenomaan rahastoyhtiön, ei rahaston, kustannuksia. Rahastojen mainostamisella on myös yhteys kulloinkin valloillaan oleviin buumeihin esimerkiksi kun jokin trendi tai toimiala innostaa sijoittajia

nostamaan panoksiaan. Mainittavia buumeja ovat olleet esimerkiksi 2008 alkanut ja vuosien pitkään jatkunut raskaan teollisuuden raaka-aineiden sekä kullan hinnan nousut. Buumien aikana kannattaa valita omaan portfolioon myös sellaisia rahastoja, jotka sijoittavat näiden buumien ulkopuolelle. (Möttölä, 2008, 99; Puttonen & Repo, 2011, 128)

4.3 Sosiodemografiset tekijät

Sijoitusmarkkinoilla toimii erilaisia sijoittajia, aina kokeneista ammattilaisista vasta omaa sijoitustoimintaansa aloitteleviin piensijoittajiin. Eroavaisuudet sijoittajien käyttäytymisessä perustuvat pitkälti yksityissijoittajien heterogeenisyydestä (Farrel, 2014, 117) Farrelin mukaan heterogeenisyys määrää eroavaisuudet sijoittajien säästämisasteesta, sijoituspäätöksistä sekä pääomien hinnanmuutoksista. Monet tutkijat ovat tutkineet sosiodemografisia tekijöitä, kuten sukupuolta, ikää, koulutustasoa ja ammattia, pyrkiessään selittämään eroavaisuuksia ihmisten sijoituskäyttäytymisissä. Tutkimustuloksien mukaan miehillä on naisia korkeampi riskinottohalu, jotka sijoituksissaan tavoittelevat riskiasteikolla erittäin korkeaa tuottoa. Myös voimakas positiivinen korrelaatio korkeakoulututkinnon ja suuremman riskinottohalun kanssa on ilmeinen. Lisäksi tehtyjen tutkimuksien perusteella sijoittajien ikä sekä oma varallisuus ovat merkittäviä tekijöitä riskinottohalukkuudessa. (Farrel, 2014, 117)

Sukupuolierot sijoituskäyttäytymisessä näyttelee selkeää tekijää erityisesti riskinottohalukkuudessa, missä naiset sijoittavat selkeästi konservatiivisemmin ja karttavat riskiä miehiä enemmän. Miehillä tyypillisempää on riskisemmästä sijoituskäyttäytymisestä seuraava liiallinen itsevarmuus, joka on seurausta omien näkemyksien arvostamisesta enemmän verrattuna muihin. Erot sijoittamisessa sukupuolten välillä ilmenevät erityisesti osakkeisiin sijoittamisen määrässä sekä kaupankäyntiaktiivisuudessa. Farrelin (2014, 117) mukaan tutkimustulokset kertovat miehen käyvän enemmän kauppaa, joista koituvat välityspalkkiot vähentävät nettotuloja. Toisaalta taas naiset hajauttavat sijoituksiaan selvästi enemmän. Suuremman hajauttamisen taustalla on naisten voimakkaampi reaktio negatiivisiin lopputuloksiin. He myös perustavat päätöksiään suuremman

todennäköisyyden kannalta saada positiivisempi lopptulema. (Farrel, 2014, 117-118; Croson & Gneezy, 2009, 451-452)

Sijoittajan koulutustaustalla, taloudellisella tietotaidolla sekä ammatilla on selvitetty olevan kytkös heidän sijoituskäyttäytymiseen ja erityisesti toleranssiin sietää riskiä. Rahoitusalan koulutuksen omaavat henkilöt ovat enemmän halukkaita ottamaan riskiä kuin ne, jotka ovat vähemmän koulutettuja tai ei koulutusta ollenkaan. Vastaavasti korkean tuloluokan edustajat omistavat pääosin vähemmän yrityksen osakkeita ja hajauttavat todennäköisesti vähemmän, kun he osallistuvat mieluummin tarjolla oleviin eläkeohjelmiin. Farrel (2014, 122) jatkaa vielä, kuinka sijoittajien päätöksien tulisi perustua ei pelkästään varallisuutensa, mutta myös odotettavissa olevien työtulovuosien mukaan. Tämän teorian mukaan sijoituksen odotettavissa oleva tuotto pienenee työvuosien ohella, joten sijoittajan tulee riskiä vähentääkseen asettaa sijoituksen määrä sen mukaiseksi.

Sijoittajien riskinottohalu ja -kyky riippuvat siis useasta tekijästä, joista yksi keskeisimmistä on ikä. Nuoremmat sijoittajat pyrkivät ja uskaltavat ottaa enemmän riskejä tavoitteenaan kerryttää lisää varallisuutta, kun taas ikääntyneemmillä ihmisillä varallisuutta jo löytyy ja he pyrkivätkin lähinnä vähentämään riskiä ja säilyttämään pääomiensa arvoa. Sijoituskohteiden valinnat saattavat myös määräytyä ihmisen iän myötä; nuoremmat hakevat suurempia tuottoja osakkeista kun taas vanhemmat sijoittavat kiinteistöihin ja korkoihin. (Saario, 2000, 60)

4.4 Järki ja tunteet

Ratkaisevaa menestyksekkäälle sijoittamiselle on laatia itselleen yksinkertaiset sekä ennen kaikkea selkeät sijoitusperiaatteet ja myös seurata niitä kurinalaisesti. Sijoitusperiaatteet voi esimerkiksi kirjoittaa muistiin, jolloin niitä pystyy hyödyntämään sijoituskohdetta ja ostopäätöstä muodostaessa tarkastamaan; miksi sijoittaa juuri tähän ja missä oloissa luopua niistä? Sijoittajan ei saa antaa tilapäiväisten tapahtumien tai tunteiden sekoittaa omaa toimintaa. Vaikeiden aikojen läpi selviämiseen apuna on hyvä käyttää laatimaansa sijoitusperiaatetta. (Saario, 2000, 58) Kirjassaan *Miten sijoitan pörssiosakkeisiin?*, Saario vertaa kurinalaista sijoittamista jokaisen oman painon hallintaan. Hän kuvailee monien ihmisten

kokevan itsensä ylipainoisiksi ja myös tietävän pääsevänsä ylimääräisistä kiloista eroon laihduttamalla. Kuitenkaan kaikki eivät näin tee, jolloin laihdutus jää haaveeksi. He eivät omaa riittävästi tahtoa kurinalaiseen toimintaan, minkä laihduttaminen heiltä vaatisi.

Sijoitusmarkkinat ovat täysin tunteettomat ja sijoittajan omat tunteet sekä niiden hallinta onkin hänen menestyksen pahin este. Omat tunteet pitää pitää erillään kurinalaisessa sijoittamisessa, sillä sijoittaminen on selviytymistä jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa. Yksi isoimmista tekijöistä, joka vaikuttaa ihmisten sijoituskäyttäytymiseen on turvallisuudentunne. Mikäli sijoittaja on tehnyt sijoituksensa aina samaa periaatetta tai sijoitusmuotoa käyttäen, eikä hän ole kokenut merkittäviä vastoinkäymisiä, hän alkaa tuntea käyttämänsä menetelmät turvallisiksi vaihtoehtoiksi. Ensimmäistä kertaa tehdessämme asioita olemme valppaita ja harkitsemme riskejä perusteellisesti, mutta useamman toiston jälkeen sama prosessi tuntuu turvaliselta. Turvallisuudentunne pystyy hyvin rinnastamaan esimerkiksi autolla ajamiseen ilman turvavöitä; ”olen aina ajanut ilman vyötä, eikä koskaan ole sattunut mitään”. Petolliseksikin tituleerattu turvallisuudentunne voi vallata ihmiset myös silloin, kun pörssi- ja rahastokurssit ovat nousseet jo useamman vuoden. Tällöin yhä useammat sijoittavat pääomiaan rahastoihin ja osakkeisiin, unohtaen samalla, että sijoittamisessa mennyt ei ole tae tulevasta. Voidaan puhua myös vauhtisokeudesta, jolloin mennyt tuotto sokaisee sijoittajat mahdolliselta tulevalta riskiltä unohtaen samalla myös turvallisemmat sijoituskohteet, mihin kannattaisi panostaa korkean tuoton tavoittelun sijaan. (Hultkrantz & Masalin, 2007, 160-163)

Sijoitusmarkkinoilla naiset tuntevat miehiä enemmän pelon tunnetta kun sijoituksien todennäköisyytenä on negatiivinen lopputulema (Croson & Gneezy, 2009, 451-452). Mikäli naiset kokevat sijoituksen olevan yhtä riskinen kuin miten miehet sen kokevat, he helpommin välttävät riskisen sijoituksen toteuttamista. Miesten ja naisten väliset tunne-erot sijoitusmarkkinoilla voivat johtaa täysin erilaisiin todennäköisyytlaskelmiin, koska samasta asiasta mistä naiset tuntevat pelkoa voivat miehet vastaavasti tuntea vihaa. (Croson & Gneezy, 2009, 451)

Valtaosa sijoittajista tavoittelee turvallisuuden tunnetta ja saattavatkin perustaa omat ostopäätökset siihen, kun muutkin ostavat. Toimiminen yksin sijoitusmaailmassa tai jopa valtavirrasta erillään saattaa olla haastavaa, jolloin laumassa toimiminen muiden sijoittajien kanssa vaikuttaakin turvallisemmalta päätökseltä. Laumahenkilöille myyvätkin osakkeita ja rahasto-osuuksia sellaiset sijoittajat, jotka pystyvät itsenäisesti arvioimaan sijoituskohteiden arvoja ja toteuttavat sen perusteella oman toimintansa. Yleensä saattaakin käydä niin, että asioista vähiten tietävät osallistuvat viimeisinä markkinoilla, jonka jälkeen uusien ostajien kysynnän loputtua balanssi valahtaakin myynnin puolelle. (Saario, 2000, 76)

Sijoittajien turvallisuudentunteen vastakohtana toimii pelko ja paniikki, joiden valtaan sijoittajat saattavat joutua pitkään laskeneiden kurssie johdosta. Kun pelko ja paniikki ottavat vallan sijoitusmarkkinoilla, sijoittajat saattavat olla liiallisen varovaisuuden ja jopa täysin haluttomia sijoittamaan osakkeisiin ja rahastoihin. Rationaalisesti ajateltuna kurssien laskettua reippaasti sijoittajan tulisi miettiä sijoituspäätöksen tekemistä, sillä silloin vastaavalla rahamäärällä saisi moninkertaisen määrän osakkeita ja rahasto-osuuksia. Sijoittajat joutuvat paniikin valtaan kurssien romahtaessa ja päättävät myydä omistamansa sijoitukset vaikka tappiolla. Oman sijoitusperiaatteiden noudattaminen on ensiarvoisen tärkeää kurssien voimakkaiden laskujen aikana. Sijoittajien tulisikin aina muistaa, että historiallisesta perspektiivistä tarkasteltuna voidaan havaita, että tapahtuneet pörssiromahdukset ovat kestoaltaan olleet aina lyhytaikaisempia kuin mitä niitä seuranneet nousukaudet. (Hultkrantz & Masalin, 2007, 163)

5 TUTKIMUS JA TUTKIMUSTULOKSET

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena perehtyä suomalaisten säästämiseen, rahastosijoittamiseen sekä samalla pyrkiä selvittämään heidän sijoituskäyttäytymistään. Tämä tutkimus on toteutettu käyttäen kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena on kerätä yleistettävissä olevaa tietoa ja se vastaakin usein kysymyksiin mikä, paljonko, kuinka usein. Aineistonkeruun tulokset kuvataan usein tilastollisina yksikköinä esitettynä esimerkiksi lukumäärän ja prosenttiosuuksien avulla. Havaintoaineiston keruumenetelmiä voivat olla esimerkiksi lomakekysely tai haastattelu. Määrällisen tutkimusmenetelmän johdosta mahdollisimman suuri otanta on aina parempi, jolloin tutkimuksen päättymisestä saadun tuloksien yleistämisistä saadaan tarkemmat.

Aineistonkeruu pidettiin Tampereella lauantaina 28.11 pelattavana Tappara – Pelicans jääkiekko-ottelua edeltävällä ajalla sekä molemmilla erätauoilla Oma Säästöpankin ständillä. Tavoitteena oli saavuttaa 50 hengen otanta kvantitatiiviselle tutkimukselle, jonka pohjalta vastauksia käydään läpi tilastollisella menetelmällä. Opinnäytetyön aineiston onnistumiseksi 50 henkilön vastaukset mahdollistavat kattavan aineiston, jotta saadaan yleistettävissä olevaa tietoa vastaajista. Satunnaisotannalla valitut ihmiset vastaavat ennalta muodostettuun kyselylomakkeeseen, jonka jälkeen kaikki saadut vastaukset kerätään yhteen, tilastoidaan ja analysoidaan. Lopulliseksi vastaajamääräksi ilmeni 49 vastaajaa, joten pidän aineistonkeruuta onnistuneena ja voin niiden pohjalta muodostaa tämän tutkimuksen. Tutkimuksessa päädyttiin käyttämään kvantitatiivista menetelmää, koska sen avulla voidaan tarkastella laajempaa vastaajajoukkoa ja siten johtopäätöksessä saavuttaa yleistettyä lopputulemaa. Tästä syystä en nähnyt aiheelliseksi käyttää kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, joka selvittää asioita hieman tarkemmiilla ja pidemmillä kysymyksillä, millä olisi ollut haasteellista saada tarpeeksi suuri vastaajajoukko.

Pohdimme yhdessä Oma Säästöpankin kanssa mahdollisia kohderyhmiä kyselylle, jotta saataisiin heille parhaaksi soveltuvaa dataa. Eri varallisuusluokkien sisällyttäminen tutkimukseen oli luonnollista, mutta pääasialliseksi ongelmaksi

muodostui asiakkaat ja ei-asiakkaat. Ständillä suoritettun kyselytutkimuksen johdosta Oma Säästöpankin asiakkaiden kartottaminen muodostuisi erittäin hankalaksi, joten päätimme kohderyhmäksi muodostaa sekä pankin nykyiset asiakkaat että muiden pankkien asiakkaat. Tutkimukselle ei oltu asetettu selkeää kohderyhmää, koska tavoitteena oli saada vastauksia eri sosiaaliluokilta sekä saada tietoa erilaisissa taloudellisissa tilanteissa olevilta henkilöiltä. Päädyimme lopulta muodostaa kyselytutkimuksen kaikkien ikään, tulotasoon tai varallisuuteen katsomatta, jotta saisimme mahdollisimman yleistettävissä olevaa tietoa.

5.1 Kyselylomakkeen rakenne

Koska kysely suoritettiin vilkkaalla jäähallin käytävällä, halusimme yhdessä Oma Säästöpankin kanssa varsinaisen kyselyn täyttämisen olevan mahdollisimman yksinkertaista ja nopeaa. Lopullinen kyselylomake oli pituudeltaan kolmesivuinen, jonka keskimääräiseen täyttämiseen kului alle 10 minuuttia. Kyselylomakkeen perimmäinen tarkoitus oli tutkia säästämiseen, sijoittamiseen, etenkin rahastoihin, sekä sijoituskäyttäytymiseen liittyviä tekijöitä, valikoidut kysymykset oli kuitenkin esitetty yleisellä tavalla, jotta kaikki pystyivät niihin vastaamaan. Tällä metodilla pystyttiin saamaan myös sellaisia henkilöitä mukaan otantaan, jotka eivät ole sijoittaneet. Varsinaisen kyselylomakkeen olen jakanut neljään eri osa-alueeseen; taustatiedot, sijoituskäyttäytyminen, sijoitustuotteiden ominaisuudet sekä riskit.

Ensimmäisessä osiossa kysyttiin vastaajien taustoista, jonka avulla vastaajat voidaan jaotella varallisuksiensa mukaan joko sijoittajiin tai ei-sijoittajiin. Vastaajista ei-sijoittaneiden syitä sijoittamattomuuteen kysyttiin myös, jolloin saatiin tarkempaa tietoa heidän tilanteestaan. Sijoittajiksi luokiteltuja henkilöitä pystyttiin jaottelemaan vielä tarkemmin heidän sijoituskohteiden perusteella, kun vastausvaihtoehdoissa oli osakkeita, rahastoja, erilaisia tilejä sekä eläkevakuutus.

Sijoituskäyttäytymisen osa-alueessa tavoitteena oli selvittää vastaajien sijoituspäätöksiin vaikuttavia tekijöitä. Kyselytutkimuksessa vastaaja valitsi asteikolla 1=Ei tärkeä, 5=Erittäin tärkeä, hänen mielestään sopivimman vaihtoehdon sijoituspäätöstä tehtäessä. Tässä osiossa tarkastelun kohteena olivat sijoitusneuvojan suositus, tuotto-odotus, alhaiset kulut, helppohoitoisuus,

hajauttaminen, riski, likviditeetti sekä mahdollisuus sijoittaa pieni summa. Sijoituskäyttäytymiseen liittyen vastaavanlainen kysely koski erilaisia sijoitustuotteita ja niiden tunnettuutta, jolla pyrittiin saamaan selvillä iso kuva eri sijoitustuotteista ja niiden ominaisuuksista. Näiden kysymyksien perusteella pyrittiin selvittämään sijoitustuotteiden ominaisuuksien tärkeysjärjestystä. Viimeisessä osiossa oli yksinkertaiset kysymykset omasta riskinottohalukkuudesta. Näissä riskinsietokykyyn liittyvissä kysymyksissä tarkasteluna oli sijoituksilta odotettavissa oleva tuotto suhteutettuna sen riskisyyteen.

5.2 Tutkimuksen tulokset ja analysointi

Varsinainen kyselylomake ja sen vastausvaihtoehdot löytyvät tämän opinnäytetyön ensimmäisestä liitteestä. Kyselylomakkeesta muodostetut tilastot ovat myös nähtävillä työn lopussa. Tässä luvussa käsitellään kyselylomakkeesta saatuja vastauksia sekä tehdään havaintoja ja käsitellään esille nousseita asioita. Samalla pohditaan syitä muodostuneille vastauksille, joita tuli esiin vastaajilta.

Kyselylomakkeessa neljän ensimmäisen kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa vastaajien demografisia tekijöitä eli ikää, sukupuolta sekä heidän elämänvaihettaan. Myös kysymys heidän sijoitusvarallisuudestaan oli keskeinen selvityksen aihe. Tutkimukseen osallistui yhteensä 49 vastaajaa, joista 27 oli miehiä ja 22 naisia. Miehiä ikäjakauma kaikkien vastaajien kesken oli jakautunut melko tasaisesti, suurinta vastaajajoukkoa (29,6%) esitti 56-65 vuotiaat ja toiseksi eniten (22,2%) 36-45 vuotiaat. Vastaavasti enemmistö naispuolisista vastaajista (54%) painottui nuorempiin 18-25 ikäluokkiin.

Kyselylomakkeessa vastaajan sijoitusvarallisuuden perusteella yli kolmasosa (36,7%) vastaajista ei ole sijoittanut varojaan mihinkään ja toiseksi suurin vastaajajoukko (26,5%) kertoo heidän sijoitusvarallisuutensa olevan alle 5 000 euroa. Vastauksista käy myös ilmi sukupuolten väliset erot sijoittamisessa; sijoittaneita miehiä oli jopa 68% kun vastaava luku naisissa vain reilu 30%. Suomalaisten sijoittamattomuudesta on puhuttu paljon viime aikoina ja tämä ongelma onkin opinnäytetyöni keskeisin tarkastelun aihe. Talouden raha-asiat ovat vuosikymmenien ajan laskettu miesten hoidettavaksi, mistä voi johtua merkittävä

sukupuolten välinen ero sijoittamisessa. Vasta viime aikoina naisten kiinnostus sijoittamiseen on kohonnut selvästi. Ihmiset tyytyvät säästämään varallisuuttaan perinteikkäästi vain säästötileilleen eivätkä he lähde hakemaan ylimääräistä tuottoa erilaisista sijoitustuotteista. Taustalla voi olla riittämätön tieto sijoitustuotteista, vähäinen riskinottohalu tai puhtaasti tyytyminen säästötillille tarjottavaan korkoon. Jatkokysymyksenä ihmisten sijoitusvarallisuuteen oli tiedustelu nimenomaan heille, ketkä vastasivat etteivät ole sijoittaneet; miksi eivät? Tähän kysymykseen vastanneista 65 % kertoi heidän sijoittamattomuutensa johtuvan rahan puutteesta. Koska tutkimukseni on osaltaan kohdistunut vahvasti rahastosijoittamiseen ja olenkin kertonut rahastosijoittamisen yhdeksi selväksi eduksi sen aloittamisen helppouden nimenomaan vähäisen pääoman vaateen, koen kyselyyn vastanneiden sijoittamattomuuteen perustelun rahan puutteen ristiriitaiseksi. Vaikka vastaajista suuri osa kertoi heidän sijoittamattomuutensa liittyvän rahan puutteeseen, väitän realistisemman syyn johtuvan sekä rahan että tiedon puutteen yhdistelmästä. Väitän tämän johtuvan siitä yleisestä harhaluulosta, että sijoittamiseen vaadittaisiin suuria pääomia. Näin ei kuitenkaan ole, sillä aloitteleville piensijoittajille on tarjolla esimerkiksi kuukausisäästämisen vaihtoehto, missä säästettävän summan saa itse valita alhaisimman summan ollen vain 10 euroa kuukaudessa. Pitkäjänteisen rahastosäästämisen merkitys korostuu korkoa korolle efektin myötä, jolloin piensijoittaja pystyykin havaitsemaan varallisuutensa kasvun sijoitetulle pääomalleen.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin pääomiaan sijoittaneilta, että mihin he tällä hetkellä ovat säästämässä tai sijoittamassa. Kaikista vastaajista selkeä enemmistö (63%) kertoi sijoittavansa varojaan rahastoihin ja toiseksi suosituin kohde oli siten osakkeet. Erilaisia sijoituskohteita kävi vastauksista ilmi, kuten asunto tai metsä, mutta ne näyttelivät kuitenkin selkeää vähemmistöä. Merkittävä huomio näiden eri sijoituskohteiden valinnoista löytyy pitkäaikaissäästämiseen liittyvistä tileistä; kukaan vastaajista ei kertonut sijoittavansa niihin. PS-tilien suosion romahdusta on oletettavasti tukenut jo pitkään matalalla olevat korot sekä myöskin niiden hieman kankeat ominaisuudet. Näihin erikoisiin tileihin sijoitetut varat ovat käyttäjältä ulottumattomissa ja vain suurta nostopalkkiota tilin varat voidaan ottaa uudelleen käyttöön. PS-tilien tarkoitus onkin säästää esimerkiksi useampi vuosi, joten likvidistä sijoituksesta ei voida tässä tapauksessa puhua. Sijoitusrahastojen selkeä

suosio sen likvidisyydestä sekä nykyinen matala korkotaso on laskenut PS-tilit erittäin houkuttelemattomiksi tuotteiksi. Toinen merkittävä huomio tästä kysymyksestä sijoituskohteiden valinnasta on säästötilien suosio. Vastaajista riippuen monet tulkitsevat varojen tallettamisen säästötileilleen olevan sijoittamista. Karo Hämäläinen (2005, 16) kuvailee säästötilillä varojaan makuuttavia henkilöitä lähinnä hyväntekijöinä, jotka ovat päättäneet ottaa avustuskohteeseen pankkinsa. Pankki kuitenkin finassilaitoksena ymmärtää sijoittaa säästötileillä olevat varat eteenpäin paremmin tuottaviin kohteisiin.

	1	2	3	4	5
Sijoitusneuvojan suositus	10,87%	10,87%	36,96%	28,26%	13,04%
Suuri tuotto-odotus	4,35%	13,04%	30,43%	32,61%	19,57%
Alhaiset kulut	6,52%	15,22%	19,57%	34,78%	23,91%
Helppohoitoisuus	6,38%	2,13%	23,4%	27,66%	40,43%
Hajauttaminen	0%	2,18%	63,04%	23,91%	10,87%
Vähäinen riski	2,17%	15,22%	41,31%	17,39%	23,91%
Rahaksi muunnettavuus	0%	6,67%	31,11%	40%	22,22%
Mahdollisuus sijoittaa pieni summa	0%	6,67%	40%	26,66%	26,67%

Taulukko 1 Sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät

Yllä oleva Taulukko 1 on yhteenveto vastaajien sijoituspäätöksiin vaikuttavista tekijöistä. Kysymyksessä heidän tuli merkitä väliltä 1=Ei tärkeä, 5=Erittäin tärkeä mielestään sopivin vaihtoehto kullekin kysytylle ominaisuudelle. Ihmisten sijoituspäätöksiin vaikuttavia tekijöitä on erittäin paljon eikä jotkut vaihtoehdot ole sen parempia kuin toiset, vaan jokainen saa päättää itse mieleisensä. Taulukosta voidaan kuitenkin havaita muutamia esille nousseita tekijöitä. Kyselyyn vastanneista suuri osa kertoo heidän yhdeksi tärkeimmäksi sijoituspäätöksiin vaikuttavasta tekijästä olevan sijoituksen helppohoitoisuus, jolloin heidän ei itse tarvitse huolehtia ja seurata markkinoiden kulkua tai muutoksia. Tämä vastaus linkittyy myös aikaisemmin kysytyyn sijoituskohteiden suosioon, missä rahastot näyttelivät selkeästi suosituinta. Rahastojen helppohoitoisuus ja ammattimaisesti toteutetut sijoitukset puhuvat puolestaan. Vaikka sijoituksien helppohoitoisuus on vastauksien perusteella merkittävä tekijä sijoituspäätöksissä, sijoitusneuvojen suositukset jakavat kuitenkin mielipiteitä kuten taulukosta voidaan havaita. Vastaavasti

helppohoitoisuudella voidaan tarkoittaa myös ns. ”helppoa ja varmaa” – sijoituskohdetta, joita saattaa olla suuret vakaata tulosta tekevät yritykset ja hyvät osingonmaksajat. Toinen merkittävä painoarvo sijoituspäätöstä tehtäessä on vastaajien mukaan sijoituksen likvidisyys. Mahdollisuus muuttaa sijoitus rahaksi helposti ja ennen kaikkea nopeasti lisää sijoituskohteen houkuttelevuutta. Sijoituskohteen suuren likviditeetin myötä myös siitä on tarjolla enemmän tutkimuksia ja analyysejä (Saario, 2000, 64-65). Saarion mukaan arvopaperinvälittäjät saavat suurimman osan tuloistaan kaupankäynnin volyymien perusteella, joten he laativat enemmän tutkimuksia suosituista kohteista. Muita huomionarvoisia sijoituspäätöksiin vaikuttavia tekijöitä ovat lisäksi sijoituksien alhaiset kulut sekä suuri potentiaalinen tuotto. Luvussa 4.2 kerroin sijoitusrahastojen sekä rahastoyhtiön perimien kulujen suhteen nettotuottoon, joka yhdistyy samalla myös suureen tuotto-odotukseen. Täytyy muistaa, etenkin sijoitusrahastojen kohdalla, että suuremmat perityt kulut voivat olla perusteltuja, mikäli salkunhoitaja on aktiivinen ja perusteellinen toiminnassaan.

Sijoituspäätöksiin vaikuttavien tekijöiden jälkeen vastaajilta kysyttiin heidän tietämystään erilaisista sijoitusinstrumenteista. Vastauksien perusteella ei löytynyt suurempia muutoksia ennakoasetelmista, missä osakkeet ja rahastot ovat kaikista tunnetuimpia. Tutkimuksessani tunnetuimmat sijoitusinstrumentit ovat juurikin osakkeet ja rahastot, mutta myös eläkevakuutukset sekä korkosijoitukset tunnetaan jokseenkin hyvin vastaajien keskuudessa. Selvästi vähiten tunnettuja ovat kapitalisaatiosopimukset sekä johdannaiset, joista vain muutamilla vastaajilla oli entuudestaan kokemusta. Yleisesti ottaen valtaosalla kyselylomakkeeseen vastanneista on kuitenkin kohtuullisen vähän tietämystä erilaisista sijoitusinstrumenteista, minkä johdosta myös suomalaisten sijoittamattomuuskin saattaa olla hieman perusteltua. Tietämättömyys on selkeä este sijoittamisen aloittamiselle ja tämän johdosta suomalaisten varallisuutta makaa ennätysmäärä säästötileillä inflaation nakertamana.

Kahden seuraavan kysymyksen tarkoituksena oli selvittää tämän tutkimuksen alaongelmia kysymällä vastaajilta onko heille pankissa kerrottu säästämisen vaihtoehtoista ja kuinka heille on kerrottu rahastojen ominaisuuksista. Pankin suosituimman sijoitustuotteen, sijoitusrahaston, tunnettuuden kartoittamisella

pyrittiin selvittämään pankin työntekijöiden nykyinen myyntityö ja sen parantamismahdollisuuksia. Vastauksien perusteella suurelle osaa (72,3%) on pankissa asioidessaan kerrottu säästämisen eri vaihtoehtoista, joka on positiivinen asia pankin kannalta, mutta jättää vielä pienen parantamisen varan tulevaisuudelle. Tämä sen takia, sillä n. viidennekselle kyselyyn osallistuneista ei ole tarjottu vaihtoehtoisia säästämismahdollisuuksia, jotka olisivat kuitenkin olleet kiinnostuneita kuulemaan niistä. Aktiivinen myyntityö on pankin työntekijöillä olennainen osa työskentelyä ja tämän tutkimuksen johdosta he osaavat tarjota rohkeammin vaihtoehtoja asiakkailleen. Jatkokysymyksenä edelliseen vastaajien tuli valita kokemuksiansa perusteella 1=Erittäin huonosti, 5=Erittäin hyvin, miten heille on pankissa asioidessaan kerrottu rahastojen ominaisuuksista. Taulukosta 2 voidaan tarkastella vastausten jakaumaa, josta voidaan havaita tuloksien jakautuvan hyvin tasaisesti sijoille 1-3 ja erittäin hyvin on kerännyt vastauksia useamman ainoastaan kahdesta ensimmäisestä kysymyksestä. Tästä taulukosta voidaan havaita selkeä kaava asiakastapahtumassa, missä pankin työntekijä kertoo rahastoista kohtalaisesti ja parantamisen varaa esittelylle jää paljon. Asiakkaille muodostuu kuitenkin kohtalainen perustietämys rahastoista, mutta suppean ja todennäköisesti nopean esittelyn jälkeen tuntemus esittelystä jää korkeintaan kohtuulliseksi. Kuitenkin esittely rahastojen rakenteesta, riskeistä sekä niiden hoitajista jää usein vähäiseksi ja vain harvalle niistä on kerrottu perusteellisesti. Luvussa 4.2 kirjoitin sijoittajan päätöksentekoon vaikuttavista tekijöistä ja yksi keskeisimmistä onkin sijoituksesta saatavilla oleva informaatio. Selkeä parannuskohde sijoitusrahastoja myydessä olisikin kattavampi perehdytys asiakkaille tuotteesta, jolloin heidän tietämyksensä laajenisivat ja siten he olisivat mahdollisesti suotuisampia sijoittamaan varallisuuttaan.

	1	2	3	4	5
Mikä rahasto oikeasti on	23,41%	27,66%	19,15%	14,89%	14,89%
Miten rahasto käyttäytyy	23,4%	21,28%	25,53%	17,02%	12,77%
Rahaston rakenne	23,4%	21,28%	31,91%	21,28%	2,13%
Rahastojen tuotto	21,28%	25,53%	27,66%	19,15%	6,38%
Rahastojen riski	18,75%	22,92%	31,25%	18,75%	8,33%
Rahastojen hoitajista	21,28%	25,53%	31,91%	19,15%	2,13%

Taulukko 2 Neuvonta rahastojen ominaisuuksista

Kaksi viimeistä kysymystä käsittelee vastaajien riskinsietokykyä ja –halukkuutta. Riskinsietokyky on yksi olennaisimmista sijoituskäyttäytymiseen liittyvistä tekijöistä ja sijoittajan tulisikin tehdä omat sijoituspäätöksensä juuri oman riskinsietokyvyn mukaan. ”Älä sijoita enempää, mitä olet valmis häviämään” –on yksi sijoitusalan ammattilaisten sanomista lauseista uusille sijoittajille. Näistä ensimmäisessä kysymyksessä vastaajien piti valita heitä eniten kuvaava lause sijoittajana, kun vastausvaihtoehtoja oli viisi erilaista. Yli puolet vastaajista kertoivat heidän sijoittajana valitsevan matalan riskin ja maltilliset arvonmuutokset, jolloin he myös hyväksyvät alhaisen tuoton pääomalleen. Noin viidennes tavoittelee vielä alhaisempaa riskiä ja jopa erittäin alhaista tuottoa. Vastauksien perusteella saadaan tietoon suomalaisten kotitalouksien riskinotto- ja sijoituskyvyn olevan erittäin maltillista, eikä heidän tavoitteenaan ole saavuttaa suurempaa tuottoa sijoituksilleen. Suomalaisten varovainen linja sijoittamisessa on ollut tämän opinnäytetyön teemana, mistä kertoo myös valtava varallisuus lojumassa säästötileillä. Yleinen sijoittamattomuus voi johtua siitä harhaluulosta, että sijoittaminen mielletään aktiiviseksi osakkeiden ostamiseksi ja myymiseksi (Hultkrantz & Masalin, 2007, 29-30). Vaikka osakkeet, sijoitusrahastot sekä muut erilaiset sijoitusinstrumentit ovat olleet tarjolla sijoittajille jo hyvän aikaa, konservatiivisista suomalaisista valtaosa pyrkiikin lähinnä kertyneen varallisuuden arvonsäilyttämiseen potentiaalisen tuoton kustannuksella. Vastaajista viidennes kertoo ottavansa selvästi enemmän riskiä tavoitellessaan suurempaa tuottoa sijoituksilleen, samalla hyväksyen mahdollisesti erittäin suuret arvonmuutokset. Suurempi riskinottohalukkuus voi myös johtua sijoittajan nuoresta iästä, jolloin tavoitteena onkin pääoman maksimaalinen kasvattaminen suurella riskillä kun taas vanhemmat ihmiset pyrkivät enempi säilyttämään jo olemassa

olevan varallisuuden arvoa. Toisessa ja samalla kyselylomakkeen viimeisessä kysymyksessä vastaajan tuli valita toinen vaihtoehtoista; a) 100% todennäköisyydellä voittaa 500€ tai b) 50% todennäköisyydellä 1000€ ja 50% nolla euroa. Tämä kysymys oli jatkoa edelliseen riskinottohalukkuuteen ja henkilökohtaiseen janoon tuotolle. Tässä tapauksessa on yhtä suuret todennäköisyydet molempiin lopputulemiin ja onkin sijoittajan oman päätöksen varassa kumman vaihtoehdon hän valitsee. Suuremman riskinottohalun omaavat henkilöt valitsevat luonnollisesti jälkimmäisen vaihtoehdon, kun taas riskiä karttavat ensimmäisen vaihtoehdon. Kyselylomakkeen lopputulos antaa perustaa tälle ja koko tutkimukselle tässä opinnäytetyössä; selvästi yli puolet vastaajista valitsisivat ensimmäisen vaihtoehdon ja voittaisivat 100% varmuudella 500 euroa. Käytännössähän sijoittajan omaa riskinsietokykyä todella koetellaan vasta sitten, kun sijoituksen arvo lähtee laskuun ja sijoituksen nykyarvo on alkuperäistä sijoitusta pienempi (Puttonen & Repo, 2011, 24).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kappaleessa esitetään kyselytutkimuksista saatujen tuloksien johtopäätöksiä ja samalla pyritään selittämään niiden syitä ja seurauksia. Muodostettujen johtopäätösten yhteydessä annetaan opinnäytetyön toimeksiantajalle mahdollisia kehitysehdotuksia heidän toimintansa parantamiseen. Johtopäätösten esittelyjen jälkeen arvioidaan tehtyä tutkimusta, sen reliabiliteettia ja validiteettia sekä eettisyyttä.

6.1 Johtopäätökset

Tutkimustulokset osoittavat valtaosan tutkimukseen vastanneista piensijoittajista ottavan sijoituksissaan verrattaen vähän riskiä ja samalla he tyytyvät maltilliseen tuottoon. Matala riskinsietokyky kuvastaa yleistä sijoituskäyttäytymistä, koska kaikkeen sijoittamiseen liittyy riskiä ja suomalaiset valitsevatkin enemmän turvallisen ja täysin riskittömän säästötilin kuin sijoittamisen. Tuotto ja riski kulkevat sijoittamisessa samassa suhteessa, joten matalalla riskinottohalukkuudella ei pysty saamaan korkeaa tuottoa. Keskeisenä vastauksena ensimmäiseen tutkimusongelmaan voidaan esittää, että suomalaisten sijoituskäyttäytyminen tarkoittaa käytännössä olemassa olevan varallisuuden arvon säilyttämistä ja mahdollista lisätuottoa pyritään hakemaan, mikäli ollenkaan, matalalla riskillä, jolloin myös potentiaalinen tuotto jää alhaiseksi. Tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa käsittelin mm. sijoittajien sijoituskäyttäytymistä järjen ja tunteiden kannalta; siellä yhtenä keskeisenä teemana esiintyi useimpien sijoittajien tavoittelevan turvallisuuden tunnetta ja tekevän sijoituksensa sen mukaan. Samaan aikaan muiden ihmisten sijoittaessa tiettyyn kohteeseen sen houkuttelevuus lisääntyy ja ihmisen laumasielu, eli turvallisuuden tunne, saattaa voimakkaastikin vaikuttaa sijoituspäätökseen. Valtavirrasta löytyy aina poikkeuksia ja korkeaa riskiä sekä tuottoa hakevia yksilöitä esiintyy joitain määriä, kuuluen kuitenkin selvään vähemmistöön.

Sukupuolten välisten erojen riskinottohalukkuutta tulee huomioida sijoitusrahastoja tarjottaessa. Tutkimuksen teoriaosuudessa kerroin miesten ottavan naisia

enemmän riskejä heidän sijoituksissaan, jolloin esimerkiksi Oma Säästöpankin työntekijät voisivat huomioida tämän kun he myyvät sijoitusrahastojaan. Vastaavasti iän myötä muuttuva riskinottohalukkuus tarkoittaa sijoituksia eri sijoitusinstrumentteihin; nuoremmat pyrkivät hakemaan suuremmalla riskillä parempaa tuottoa, kun taas iäkkäämpien henkilöiden tavoite on varallisuuden ylläpito. Yleisimmät sijoitusinstrumentit, kuten osakkeet ja rahastot, ovat kohtalaisesti suomalaisten tietoisuudessa, mutta selvästi vaikeampiselkoiset tuotteet eivät ole lainkaan tuttuja. Ammattitaitoa vaativat sijoitusinstrumentit kuten johdannaiset ja kapitalisaatiosopimukset eivät ole valtaosalle suomalaisista ajankohtaisia, vaan sijoitustuotteita tulisikin tarjota sijoitusrahastoista, jotka ovat erittäin vaivattomia sijoituskohteita.

Niille henkilöille, jotka ovat sijoittaneet tai suunnittelevat sijoittamista, hakevat sijoituksiltaan ennen kaikkea helppohoitoisuutta sekä likvidisyyttä. Sijoittajat kertovat valitsevansa heitä vähemmän velvoittavan sijoituskohteen, jolloin heidän ei itse tarvitse esimerkiksi seurata jatkuvasti markkinoiden kulkua tai lukea kaikkia heidän sijoituksiaan koskettavia uutisia. Sijoitusrahastossa salkunhoitajan työ on sijoittaa asiakkaan varallisuus tuottaviin kohteisiin, jolloin siitä tulee houkutteleva kohde suomalaisille. Toinen erittäin tärkeä asia vastaajien mukaan on sijoituskohteen likvidisyys, jolloin he haluavat, että heillä on mahdollisuus muuttaa oma sijoitettu varallisuus nopeasti takaisin rahaksi. Tarjottujen sijoitusinstrumenttien ominaisuuksista pitäisi löytyä etenkin nämä, mutta myös alhaiset kulut ja korkea potentiaalinen tuotto ovat haluttuja. Sijoittajien päätöksentekoon vaikuttavat asiat vaihtelevat, mutta näiden pääkohtien avulla pystytään hahmottamaan olennaisimmat elementit. Huomioitavaa on myös se aspekti, että sijoitusneuvojalta saatu suositus jakaa vastaajien mielipiteet vahvasti. Asiakkaan lukutaitoa vaaditaan erityisen paljon sijoitustuotteita myydessä ja parhaimmaksi vaihtoehdoksi yltäneen kattava ja monipuolinen tuotteiden esittely. Silloin asiakkaalle jää luotettava tuntemus ensinnäkin sijoitusneuvojasta, mutta samalla myös koko pankista.

Ennakkoasetelma suomalaisten kotitalouksien asennoitumisesta selvästi tilikansaksi sai vahvistusta tämän opinnäytetyön avulla. Valitettavan monet valitsevat ennemmin riskittömän säästötilin heidän varoilleen sijoittamisesta saatavan potentiaalisen tuoton kustannuksella. Viime vuosien matala korkotaso ei

ole tarjonnut suomalaisten säästötileillä oleville rahoille juuri minkäänlaista tuottoa. Sijoittaminen saatetaan helposti mieltää mahdolliseksi vain varakkaille ja korkeasti koulutetuille, vaikka todellisuudessa kuka vaan taustastaan huolimatta voi alkaa sijoittajaksi. Tämän opinnäytetyön yksi pääongelmista oli selvittää, miten sijoitusrahastoja voitaisiin myydä asiakkaille siten, että he tajuaisivat sen olevan säästötiliä parempi vaihtoehto. Tiedostamattomuus sijoittamisen aloittamisen helppoudesta ei ole saavuttanut näitä henkilöitä, joten he katsovatkin säästötilin varoilleen paremmaksi vaihtoehdoksi. Kehotankin Oma Säästöpankkia käyttämään enemmän aikaa ja käsittelemään laajemmin heidän asiakkaidensa kanssa sijoitusrahastojen ominaisuuksia sekä käyttäytymistä ja verrata sitä säästötiliä saatuun tuottoon inflaatio huomioon ottaen. Yhteistyötaho Oma Säästöpankin tulisi muuttaa rahastojen myyntitapoja siten, että ihmiset ymmärtäisivät rahastoihin säästämisen olevan tarjolla kaikille palkkatulon suuruudesta huolimatta, eikä rahastosijoittaminen siten vaatisi heiltä suurta rahallista tai ajallista panostamista. Useat sijoitusrahastot tarjoavat mahdollisuuden aloittaa rahastosäästämisen vain kymmenellä eurolla kuukaudessa, jolloin jo vuosien kuluttua sijoitettu pääoma on kasvanut merkittävästi. Suuremmat kuukausisäästämismäärät ovat luonnollisesti mahdollisia. Uskoisin tähän kynnykseen sijoittamisen aloittamisen yhdeksi merkittävimmistä tekijöistä olevan tiedon puute sijoittamisesta, mutta myöskin teorian inflaation merkityksestä. Jo vuosia jatkunut suomalaisten vankkumaton käytäntö sijoittaa ylimääräiset rahat säästötileille vaatii oman aikansa muuttaa toimintatapojaan ja tästä omalta osaltaan kertoo suomalaisten sijoitusrahastojen rahastopääoman merkittävä kasvu 2000 -luvulla. Uskon vahvasti sijoitusrahastojen rahastopääoman kasvavan myös tulevaisuudessa ihmisten ymmärrettyä se fakta, että erityisesti matalan korkotason aikana sijoitusrahastoilla saa rahoilleen säästötiliä parempaa vastinetta.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietämys suomalaisten kotitalouksien sijoituskäyttäytymisestään; mihin ne perustuvat, mitä tuotteita he ostavat, miten heille on kerrottu sijoitusrahastoista? Kyselylomakkeen ansiosta näiden asioiden tutkimiseen saatiin luotettavaa tietoa ja samalla pystyttiin analysoimaan syvällisesti

suomalaisten sijoituskäyttäytymistä. Tutkimusongelmalle luonnollisinta oli muodostaa laaja kysely, jotta saatiin luotettavaa ja yleistettävissä olevaa tietoa. Suoritetun kyselytutkimuksen avulla sekä niistä saatujen tuloksien avulla voidaan muodostaa kattava raportti Oma Säästöpankki Oylle, jotta he pystyvät parantamaan omaa toimintaansa ja siten saada parempi tuntemus nykyisistä ja tulevista asiakkaistaan. Laadittu viitekehys loi tutkimukselle keskeisimmät teoreettiset muodot, mutta suoritetun kyselyn avulla pystytään saamaan kattavampi katsaus suomalaisten nykytilasta.

Tämän tutkimusongelman yksi alakysymyksistä oli selvittää suomalaisten sijoitushalukkuutta ja saatujen vastauksien perusteella reilu kolmannes ei ole koskaan sijoittanut. Kyselylomakkeeseen vastaajista noin viidenneksellä oli sijoitusvarallisuutta alle 5 000 euroa. Jokainen henkilö toimii kuten parhaakseen katsoo, eikä siinä ole mitään väärää. Uskallus lähteä siirtämään varallisuuttaan esimerkiksi sijoitusrahastoihin edellyttää vertailua säästötilin sekä sijoitusrahastojen välillä. Ihmisille pitää tarjota mahdollisuus saada enemmän tietoa sijoittamisesta ja samalla kehottaakin etenkin nuoria sukupolvia pitkäjänteiseen sijoittamiseen, jolloin siitä voisi muodostua uusi normaali.

Tämä opinnäytetyö suoritettiin kvantitatiivista eli määrällistä menetelmää käyttäen, jonka avulla voidaan tutkia suuria ihmisryhmiä. Kvantitatiivisilla tutkimuksilla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä (Heikkilä, 2014, 8). Tutkimukset pyrkivät löytämään vastauksia esimerkiksi sellaisiin kysymyksiin kuten mikä, missä ja paljonko, joiden avulla pystytään muodostamaan yleistettävissä olevaa tietoa vastaajajoukosta. Kyselyyn ei valittu ennalta tiettyä vastaajajoukkoa, jolloin pystyttiin varmistumaan erilaisista henkilökohtaisista vastauksista. Laadittuun kyselylomakkeeseen vastanneista henkilöistä saatiin tietoa suomalaisten piensijoittajien käyttäytymisestä sijoitusmarkkinoilla. Tällä onnistuneella tutkimuksella saatiin arvokasta tietoa toimeksiantajalle erityisesti piensijoittajien käyttäytymisestä. Lisäksi heidän suhtautumisestaan eri sijoitusinstrumentteihin, erityisesti osakkeisiin ja sijoitusrahastoihin, voidaan tutkimuksen ansiosta muodostaa ajankohtainen käsitys. Jotta voitaisiin saada huomattavasti laajempi yleistys suomalaisten toiminnasta, tutkimus olisi vaatinut selvästi suuremman vastaajajoukon.

Suoritettu tutkimus voisi toimia pohjana esimerkiksi muille pankeille, jotka haluaisivat suorittaa vastaavanlaisen tutkimuksen. Laajemman ja paremmin yleistettävissä olevan tiedon tuottamiseksi voitaisiin suorittaa useampia tutkimuksia, jolloin saataisiin enemmän vastaajia ja siten parempi käsitys suomalaisten sijoituskäyttäytymisestä ja –halukkuudesta. Kyselytutkimuksesta saadut vastaukset analysoitiin käyttäen Webropol –ohjelmaa. Tällä ohjelmalla pystyttiin muodostamaan opinnäytetyössä esitetyt tilastot sekä niiden tulokset. Ohjelma laski automaattisesti jokaisen kysymyksen jakaumat, jolloin virhemarginaali laskuissa jäi vähäiseksi. Webropolista saadut tilastot ovat viety suoraan Word –ohjelmaan.

Tämän opinnäytetyöntekijällä ei ennen työn aloittamista ollut hirveästi kokemusta sijoitusrahastoista saatika sijoituskäyttäytymisestä, jolloin koko prosessi vaati aluksi valtavan perehtymisen. Työn toimeksiantohetkellä minulla oli hieman epäselvyyttä siitä, kuinka pystyn halutun tutkimuksen suorittamaan sillä aihe vaikutti hankalalta. Opinnäytetyön ohella työskentelin melkeinpä kokopäiväiseksi, jonka vuoksi en päässyt aiheeseen kiinni niin nopeasti kuin olisin halunnut. Pitkällisen perehtymisen ja konsultoinnin avulla sain mielestäni kattavan kokemuksen sijoitusrahastoista sekä sijoituskäyttäytymisestä. Kerrottakoon se, että myös oma toiminta sijoitusmarkkinoilla koki merkittävän remontin parempaan suuntaan ja uskon olevani taas hieman valmiimpi jatkamaan toimintaani sijoittajana.

Uskon tutkimusprosessin olleen kauttaaltaan onnistunut, vaikka aikataulu hieman venyikin töiden takia. Yhteydenpito tämän työn toimeksiantajaan on ollut jatkuvaa ja monipuolista, myös mahdollisesta työllistymisestä tutkinnon suorittamisen jälkeen on pohdittu. Mielestäni esitettyihin tutkimusongelmiin sijoitusrahastojen vaihtoehdosta säästötileille sekä suomalaisten sijoituskäyttäytymiseen vaikuttavista tekijöistä saatiin tämän tutkimuksen myötä vastaus, jonka ansiosta olen työn lopputulokseen tyytyväinen. Haluan esittää myös kiitokseni Tampereen Oma Säästöpankin henkilökunnalle mahdollisuudesta tehdä tämä opinnäytetyö heidän kanssaan.

6.3 Reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimusta voidaan pitää onnistuneena, mikäli sen avulla saadaan vastauksia tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. Yksi onnistuneen kvantitatiivisen tutkimuksen perusvaatimuksista on tutkimuksen validiteetti eli pätevyys. Validiteetin tarkoitus tutkimuksessa on esittää käytössä olleen menetelmän onnistumista tutkia oikeaa asiaa (Heikkilä, 2014, 27). Kyselylomakkeen avulla muodostetun tutkimuksen validiteetti perustuu kunkin vastaajan omaan henkilökohtaiseen mielipiteeseen ja kokemukseen kysyttyihin kysymyksiin. Tässä kyselylomakkeessa pyrittiin selvittämään yksityishenkilöiden suhtautumista ensiksi säästämiseen ja sijoittamiseen, sitten suhtautumisesta sijoitusrahastoihin ja riskeihin. Kyselytutkimuksessa pyrittiin saamaan mahdollisimman suuri vastaajajoukko, jotta aineistosta voitaisiin muodostaa yleistettävissä olevaa tietoa suomalaisten säästämis- ja sijoitustottumuksista.

Toinen onnistuneen tutkimuksen perusvaatimuksista on sen reliabiliteetti eli saatujen tuloksien tarkkuus. Jotta tutkimuksen tuloksia voidaan pitää tarkkoina ja luotettavina, tulee tutkimuksessa olla toistettavuutta eikä tutkimuksen tulokset saa olla sattumanvaraisia (Heikkilä, 2014, 28). Tutkimukseni reliabiliteettiin vaikuttaa käytetty aineistonkeruumenetelmä; ihmisten omien henkilökohtaisten vastausten perusteella kerätty aineisto on tallennettu Webropol järjestelmään. Tämän toiminnon avulla taataan se, että vastausvaihtoehdot pysyvät muuttumattomina tuloksien analysointiin asti. Webropol –ohjelman avulla tutkimuksen tarkkuus on merkittävä pienentäen samalla mahdollisia virheitä.

6.4 Tutkimuksen eettisyys

Tämän tutkimuksen eettisiin kysymyksiin ollaan paneuduttu läpi prosessin. Tutkimuseettiset kysymykset voidaan Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006) mukaan jakaa kahteen eri luokkaan; tutkimuksen tiedonhankintaan ja tutkittavien suojaan sekä tutkimustulosten soveltamiseen. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006) painottavat tutkimuksen tekijältä hyvän tutkimuskäytännön noudattamista etenkin silloin, kun tutkimus kohdistuu ihmisiin. Kerättyäessä vastaajia kyselytutkimukseen on jokaiselle henkilölle avoimesti selvitetty tutkimuksen

tarkoitus ja käytötapa. Jokaiselle kyselyyn vastanneista henkilöistä on myöskin kerrottu kyseessä olevan opinnäytetyö, jonka tutkimustulosten tarkoituksena on kartoittaa vastaajien sijoitushalukkuutta ja –käyttäytymistä.

Heikkilän (2014, 29) mukaan tutkimustuloksia raportoitaessa tutkijan tulee huolehtia vastaajien tietosuojasta, jotta kenenkään yksityisyyttä tai ammattisalaisuutta vaaranneta. Kyselylomakkeessa on lupaus jokaisen vastaajan anonyymiteetista läpi koko projektin ja saatujen vastauksien ainut käyttötarkoitus oli saada aineisto tutkimuksen suorittamiseen. Tämä kyselytutkimus on muodostettu Oma Säästöpankki Oy:n kanssa ja he halusivatkin järjestää arvonnän kaikkien vastaajien kesken. Mikäli vastaaja halusi osallistua myös arvontaan kyselyn päätteeksi, tuli hänen kirjoittaa oma nimensä sekä puhelinnumeronsa kyselylomakkeen loppuun varattuun kohtaan. Jokaisen vastaajan anonyymiteetti säilyy myös arvonnän läpi ja vain tämän opinnäytetyön tekijä on tietoinen arvontaan osallistujista sekä voittajasta. Arvontaan liittyvässä kohdassa on myös lupaus henkilötietojen säilyttämiseksi salaisena kaikilta osapuolilta. Luovutettaessa tutkimuksesta saatuja tuloksia opinnäytetyön yhteistyöyritykselle on pidetty huoli siitä, ettei tuloksista saatuja tietoja luovuteta tunnistettavassa muodossa vaan tehdystä tutkimuksesta muodostetaan PowerPoint –esitys. Tähän esitykseen on kerätty yleistettävissä olevaa tietoa kuvaajina sekä prosentuaalisesti esitettynä, eikä esimerkiksi arvontaan osallistuvien tietoja tulla missään tapauksessa siihen sisällyttämään.

LÄHTEET

- Alhonsuo, Sampo, Nisén, Anne, Nousiainen, Satu, Pellikka, Tuula & Sundberg, Sirpa. 2012 Finanssitoiminnan käsikirja. Jyväskylä: Bookwell Oy
- Croson, Rachel & Gneezy, Uri 2009. Gender Differences in Preferences. *Journal of Economic Literature* 2009, 47:2, 448-474
- Elo, Henri. 2015 Tuoton arvoitus ratkeaa: Löydä helmet – vältä kuplat! Osa 2. Kuopio: Sarimedia Oy
- European Central Bank. 2017 Mitä on inflaatio? [Verkkojulkaisu] Saatavana: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.fi.html>
- Farrel, James 2014 Demographic and Socioeconomic Factors of Investors. Teoksessa Ricciardi, Victor & Baker, H. Kent. *Investor Behaviour: The Psychology of Financial Planning and Investing*. USA: Wiley
- Granville, B. 28.7.2013 Remembering Inflation [E-Kirja] Princeton University Press [Viitattu 6.11.2017] Saatavana: <https://libts.seamk.fi:2294/lib/seamkebrary-ebooks/reader.action?docID=1179194>
- Heikkilä, Tarja 2014 Tilastollinen tutkimus [E-Kirja] Helsinki: Edita Publishing Oy
- Hultkrantz, Johan & Masalin, Björn. 2007 Elämäsi rahat: Joka kodin talousopas. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo
- Hämäläinen, Karo 2005 Sijoittajan käsikirja: Jokaisen sijoittajan perusteos. Talentum
- Kallunki, Jukka-Pekka, Martikainen, Minna & Niemelä, Jaakko. 2012 Ammatin sijoittaminen. Vantaa: Talentum Media Oy
- Miettinen A., Linnosmaa I. & Kannisto K. 2010 Toimiva talous: Kuluttaja, yritys ja kansantalous. WSOYpro
- Möttölä, Matias. 16.8.2017 Matias Möttölen kolumni: Tavallinen suomalainen säästäjä elää karmeaa aikaa [verkkojulkaisu] Yle.fi [Viitattu 27.11.2017] Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-9776434>
- Möttölä, Matias. 2008 Rahaa rahastoilla. HS kirjat. Karisto
- Nikkinen, Jussi, Rothovius, Timo & Sahlström, Petri. 2002 Arvopaperisijoittaminen. Helsinki: WSOYpro

Oksaharju, Jukka. 2013 Hajauta tai hajoa. Vantaa: Hansaprint Oy

Puttonen, Vesa & Repo, Eljas. 2011 Miten sijoitan rahastoihin. Helsinki: WSOYpro

Pörssisäätiö. 2015. Sijoitus rahasto-opas [verkkajulkaisu] [Viitattu 12.10.2017]
 Saatavana: http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2015/05/sijoitus_rahasto_opas_2015_b.pdf

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka Anna. 2006 KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu] Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [Viitattu 5.12.2017] Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1.html

Saario, Seppo. 2000 Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. Helsinki: WSOYpro

Seligson & Co. 2017 Rahastojen tunnuslukujen määritelmiä [verkkajulkaisu] [Viitattu 15.11.2017] Saatavana: <https://www.seligson.fi/suomi/rahastot/tunnusluvut/maaritelmia.htm>

S-Pankki. 2017 Arjen raha-asiat: Palveluhinnasto [verkkajulkaisu] [viitattu 15.11.2017] Saatavana: https://dokumentit.s-pankki.fi/c/document_library/get_file?uuid=63859693-b9b5-4131-8bff-a38e1de5d6ac&groupId=10140

Sp-Rahastoyhtiöt Oy 20.6.2017 Rahastoesite [verkkajulkaisu] Helsinki: Sp-Rahastoyhtiöt Oy. [Viitattu 21.10.2017] Saatavana: <http://www.sp-rahastoyhtio.fi/media/66417/rahastoesite.pdf>

Sp-Rahastoyhtiöt Oy. 10.10.2017 Yhtiöesittely [verkkajulkaisu] Helsinki: Sp-Rahastoyhtiöt Oy. [Viitattu 10.10.2017] Saatavana: <http://www.sp-rahastoyhtio.fi/yhtiöesittely/>

Suomen Pankki. 13.6.2017 Euro & Talous: Kotitaloudet säästävät historiallisen vähän [E-Artikkeli] [Viitattu 6.11.2017] Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/14736/ET317_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen Sijoitustutkimus. 2017a Lehdistötiedote 9.10.2017 [Verkkajulkaisu] Saatavana: <http://www.sijoitustutkimus.fi/2017/10/syyskuussa-rahastoista-lunastettiin-359-miljoonaa-euroa/>

Suomen Sijoitustutkimus. 2017b Sijoitusrahastomarkkinoiden kehitys: Power-Point esitys. 30.9.2017 [Verkkajulkaisu] Saatavana: <http://www.sijoitustutkimus.fi/viimeisin-markkinakatsaus/>

Suomen Sijoitustutkimus. 31.10.2017c Rahastoraportti – Lokakuu 2017: Kotimaisten rahastojen pääomien kehitys [Verkkajulkaisu] Saatavana:

http://www.sijoitustutkimus.fi/wp-content/uploads/2017/11/Rahastoraportti_201710.pdf

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rahoitustilinpito [Verkkajulkaisu]. ISSN=1795-4886. 2016, Liitetaulukko 1. Kotitalouksien rahoitusvarat, milj. euroa . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.10.2017]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/rtp/2016/rtp_2016_2017-07-13_tau_001_fi.html

Tuhkanen, J. 2005 Korkokäsikirja sijoittajalle ja lainanottajalle. Edita Publishing Oy

Äijö, E. 24.8.2017 Paljonko 10 000 euroa tuotti 5 vuodessa? Vertaa eri sijoituksia. [verkkajulkaisu] Yle [Viitattu 27.11.2017] Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-9783335>

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Tutkimuksen tilastot

LIITE 1. Kyselylomake

Sijoitusrahastot vaihtoehtona säästötilille

Kyselytutkimus suoritetaan yhteistyössä Oma Säästöpankin kanssa ja tarkoituksena on saada aineistoa opinnäytetyöhön. Tutkimuksen tekijänä on Seinäjoen ammattikorkeakoulusta Liiketalouden opiskelija Jarno Annala.

Kyselytutkimuksen vastaukset analysoidaan opinnäytetyötä varten ja vastaajien anonymiteetti säilyy läpi projektin. Ympyröi vastauksesi.

1) Ikä

- a) 18-25
- b) 26-35
- c) 36-45
- d) 46-55
- e) 56-65
- f) 66+

2) Sukupuoli

- a) Mies
- b) Nainen

3) Elämänvaihe

- a) Opiskelija
- b) Määräaikaisessa työssä
- c) Vakituksessa työssä

- d) Työtön
- e) Eläkeläinen
- f) Muu

4) Sijoitusvarallisuus kokonaisuudessaan

- a) Alle 5000€
- b) 5001€ - 10 000€
- c) 10 001€ - 25 000€
- d) 25 001€ - 50 000€
- e) 50 001€ - 100 000€
- f) Yli 100 000€
- g) En ole sijoittanut

5) Jos vastasit edelliseen kysymykseen vaihtoehdon g) En ole sijoittanut, miksi et?

- a) Rahan puute
- b) Ajan puute
- c) Tiedon puute
- d) En pidä säästämistä/sijoittamista tärkeänä
- e) En halua vastata / en osaa sanoa

6) Mihin säästät & sijoitat tällä hetkellä?

- a) Tilille
- b) Osakkeisiin
- c) Rahastoihin
- d) Asp-tili
- e) PS-tili
- f) Eläkevakuutus
- g) Joku muu, mikä?`_____
- h) En säästä/sijoita tällä hetkellä

7) Miten tärkeänä miellätte seuraavat tekijät sijoituspäätöstä tehdessänne? 1=Ei tärkeä, 5=Erittäin tärkeä.

	1	2	3	4	5
a) Sijoitusneuvojan suositus	x	x	x	x	x
b) Suuri tuotto-odotus	x	x	x	x	x
c) Alhaiset kulut	x	x	x	x	x
d) Helppohoitoisuus	x	x	x	x	x
e) Hajauttaminen	x	x	x	x	x
f) Vähäinen riski	x	x	x	x	x
g) Rahaksi muunnettavuus	x	x	x	x	x
h) Mahdollisuus sijoittaa pieni summa x		x	x	x	x

8) Kuinka hyvin tunnet seuraavat sijoitusinstrumentit? 1=En lainkaan, 5=Tunnen hyvin

	1	2	3	4	5
a) Osakkeet	x	x	x	x	x
b) Rahastot	x	x	x	x	x
c) Joukkovelkakirjat	x	x	x	x	x
d) Korkosijoitukset	x	x	x	x	x
e) Eläkevakuutukset	x	x	x	x	x
f) Johdannaiset	x	x	x	x	x
g) Kapitalisaatiosopimus	x	x	x	x	x

9) Onko Teille pankissa kerrottu säästämisen eri vaihtoehtoista?

- a) On
- b) Ei, mutta olisin kiinnostunut
- c) Ei, enkä ole kiinnostunut

10) Ympyröimällä 1=Erittäin huonosti, 5=Erittäin hyvin, kuinka hyvin Teille on pankissa neuvottu rahastojen ominaisuuksista?

	1	2	3	4	5
a) Mikä rahasto oikeasti on	x	x	x	x	x
b) Miten rahasto käyttäytyy	x	x	x	x	x
c) Rahaston rakenne	x	x	x	x	x
d) Rahastojen tuotto	x	x	x	x	x
e) Rahastojen riski	x	x	x	x	x
f) Rahastojen hoitajista	x	x	x	x	x

11) Mikä seuraavista kuvaa Teitä parhaiten sijoittajana?

- a) Maksimaalinen tuotto, hyväksyn myös sijoituksen hyvin suuret arvonmuutokset
- b) Korkea tuotto, hyväksyn myös suuret arvonmuutokset.
- c) Matala riski ja maltilliset arvonmuutokset. Hyväksyn alhaisen tuoton.
- d) Tavoitteeni on hyvin alhainen riski pienillä arvonmuutoksilla. Hyväksyn erittäin alhaisen tuoton.
- e) Tavoitteeni on riskiiton sijoitus, jotta en menetä mitään. Hyväksyn erittäin alhaisen, jopa inflaatiota pienemmän tuoton.

12) Valitse seuraavista vaihtoehtoista se, jonka todennäköisesti valitsisit.

- a) Voitat 100% todennäköisyydellä 500€
- b) Voitat 50% todennäköisyydellä 1 000€ ja 50% todennäköisyydellä 0€

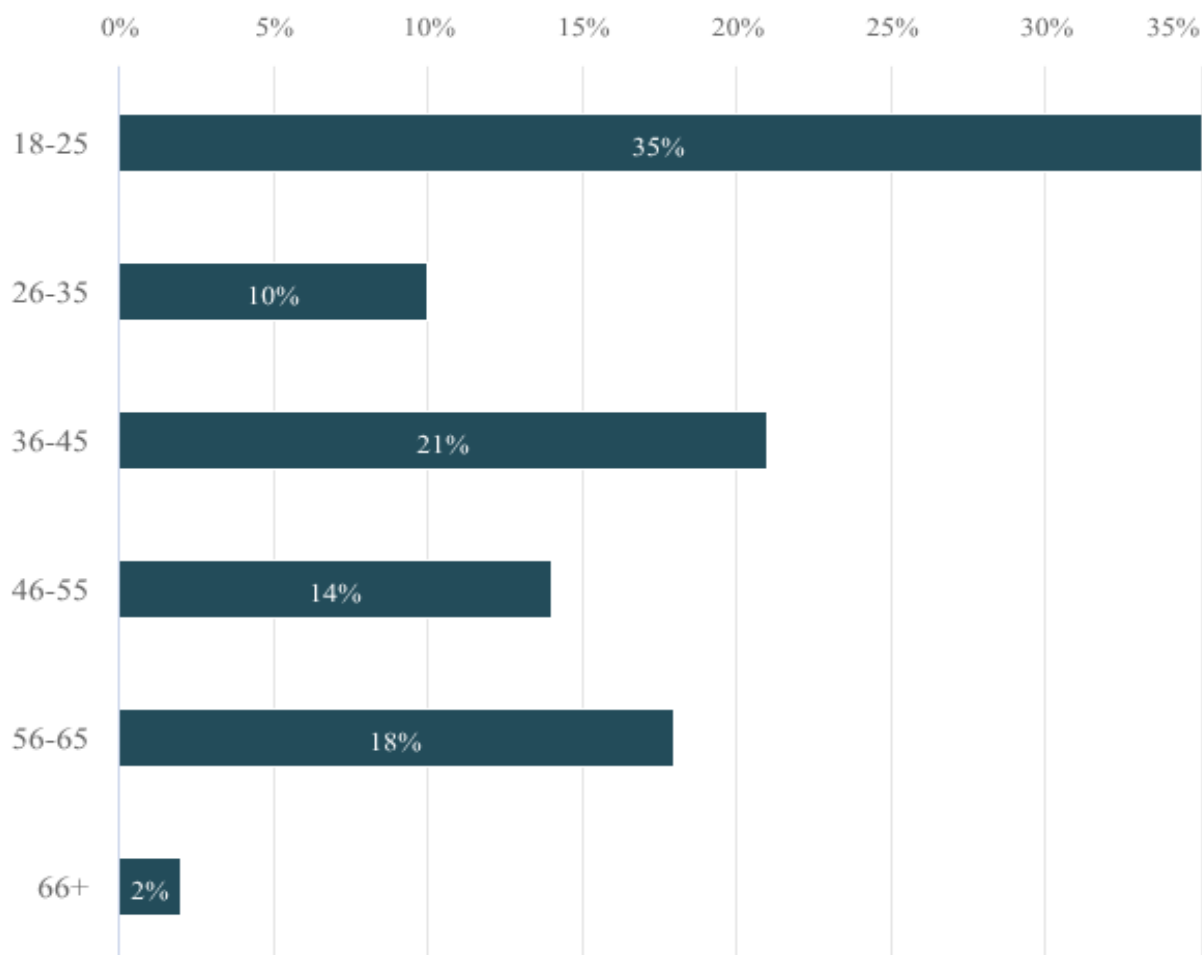
Kysely on päättynyt, kiitos vastauksista! Kaikkien vastaajien kesken arvotaan Oma Säästöpankin 50€ rahastolahjakortti. Mikäli haluat osallistua arvontaan, annathan yhteystietosi. (Yhteystietoja ei käytetä markkinointiin vaan ainoastaan arvonnän suorittamiseen.)

Nimi: _____

Puhelinnumero: _____

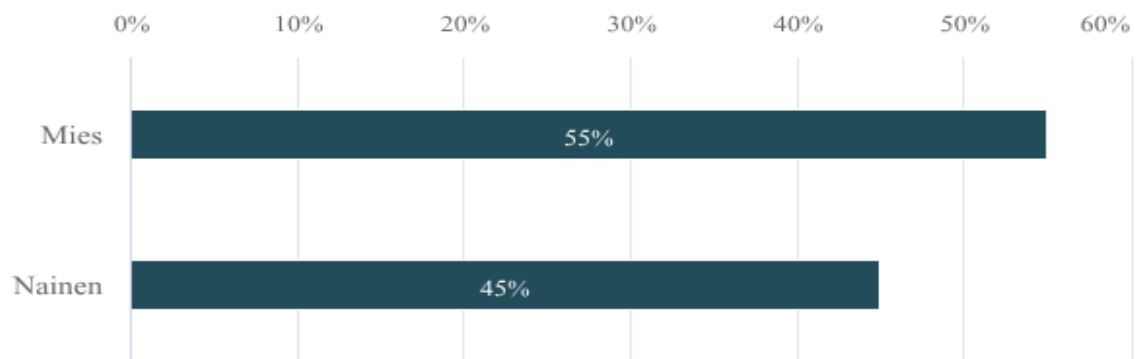
LIITE 2. Tutkimuksen tilastot

1. Ikä

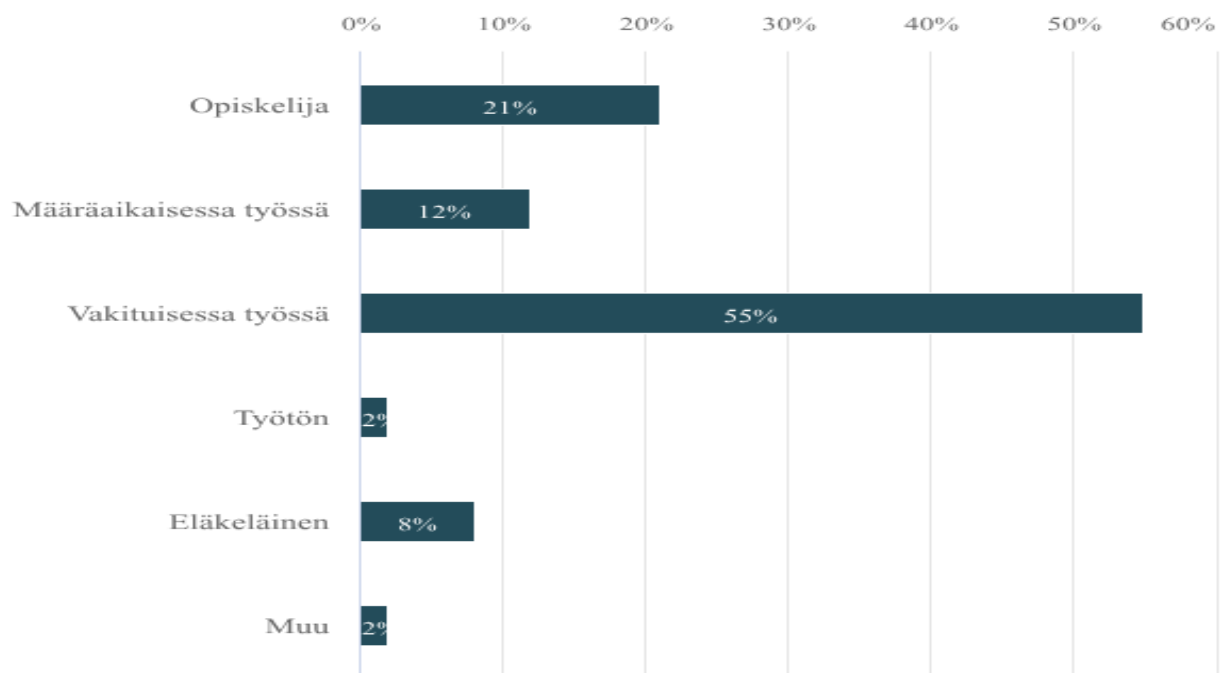
	N	Prosentti
18-25	17	34,69%
26-35	5	10,2%
36-45	10	20,41%
46-55	7	14,29%
56-65	9	18,37%
66+	1	2,04%

2. Sukupuoli

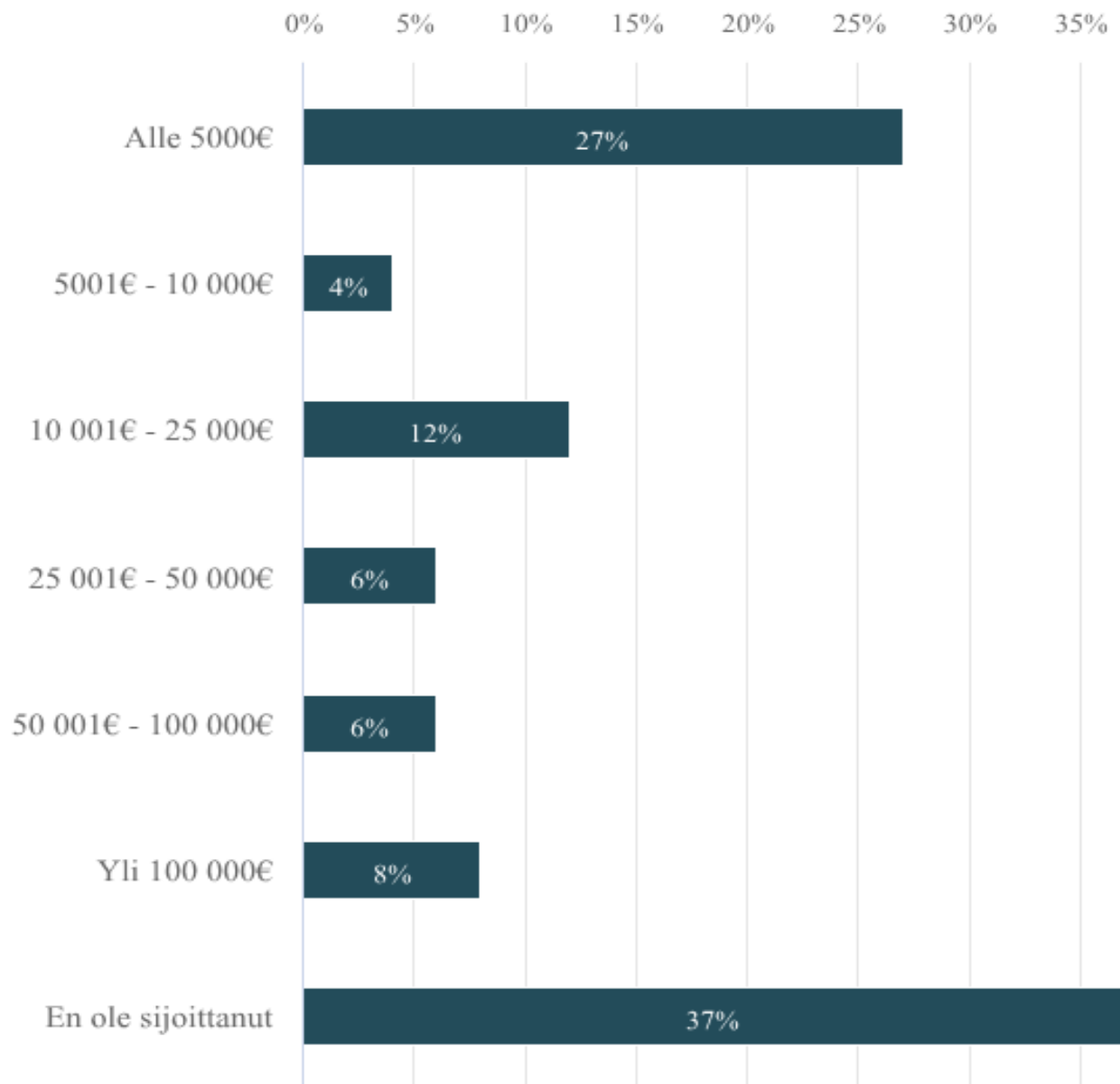
	N	Prosentti
Mies	27	55,1%
Nainen	22	44,9%

3. Elämänvaihe

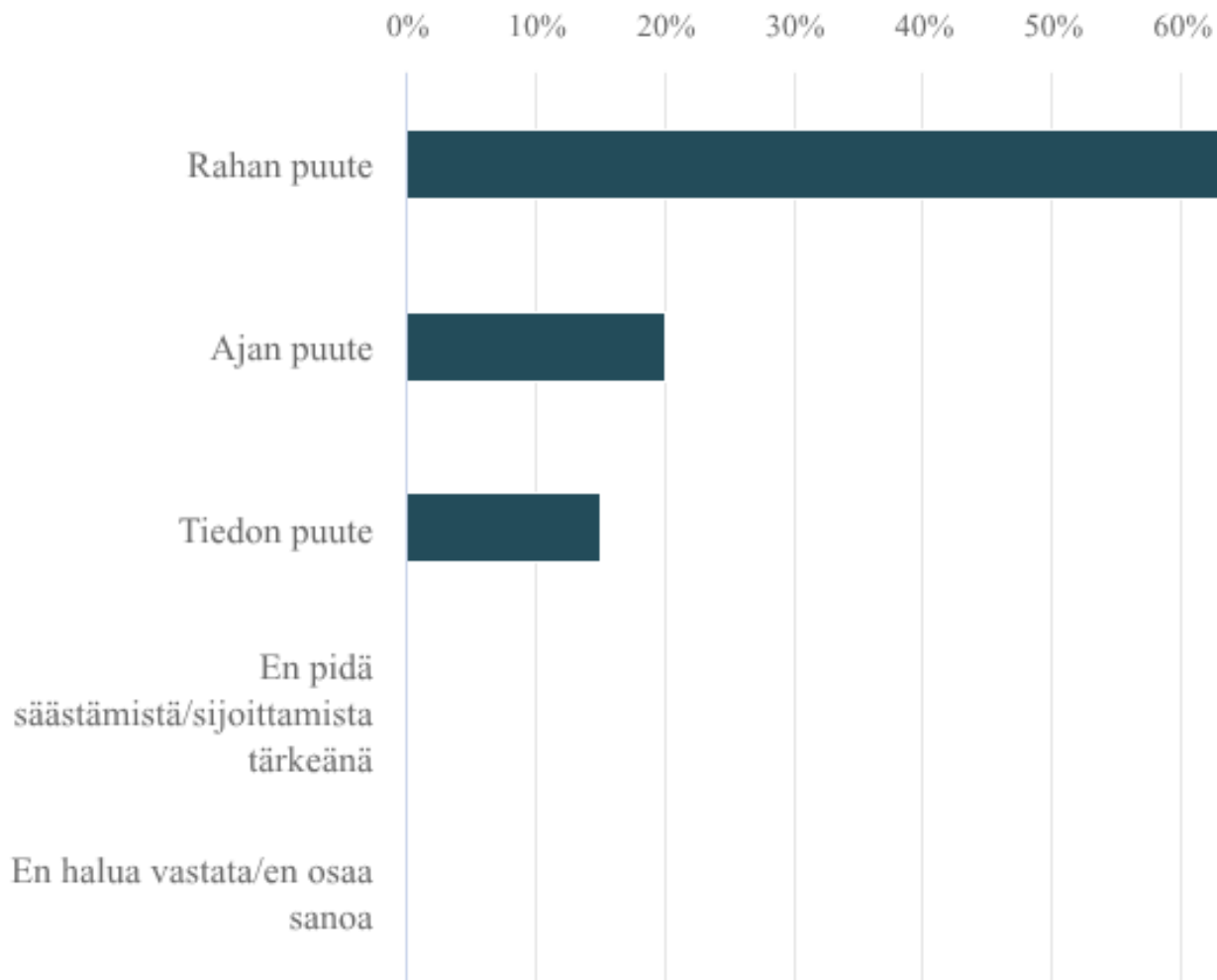
	N	Prosentti
Opiskelija	10	20,41%
Määräaikaaisessa työssä	6	12,25%
Vakituisessa työssä	27	55,1%
Työtön	1	2,04%
Eläkeläinen	4	8,16%
Muu	1	2,04%

4. Sijoitusvarallisuus kokonaisuudessaan

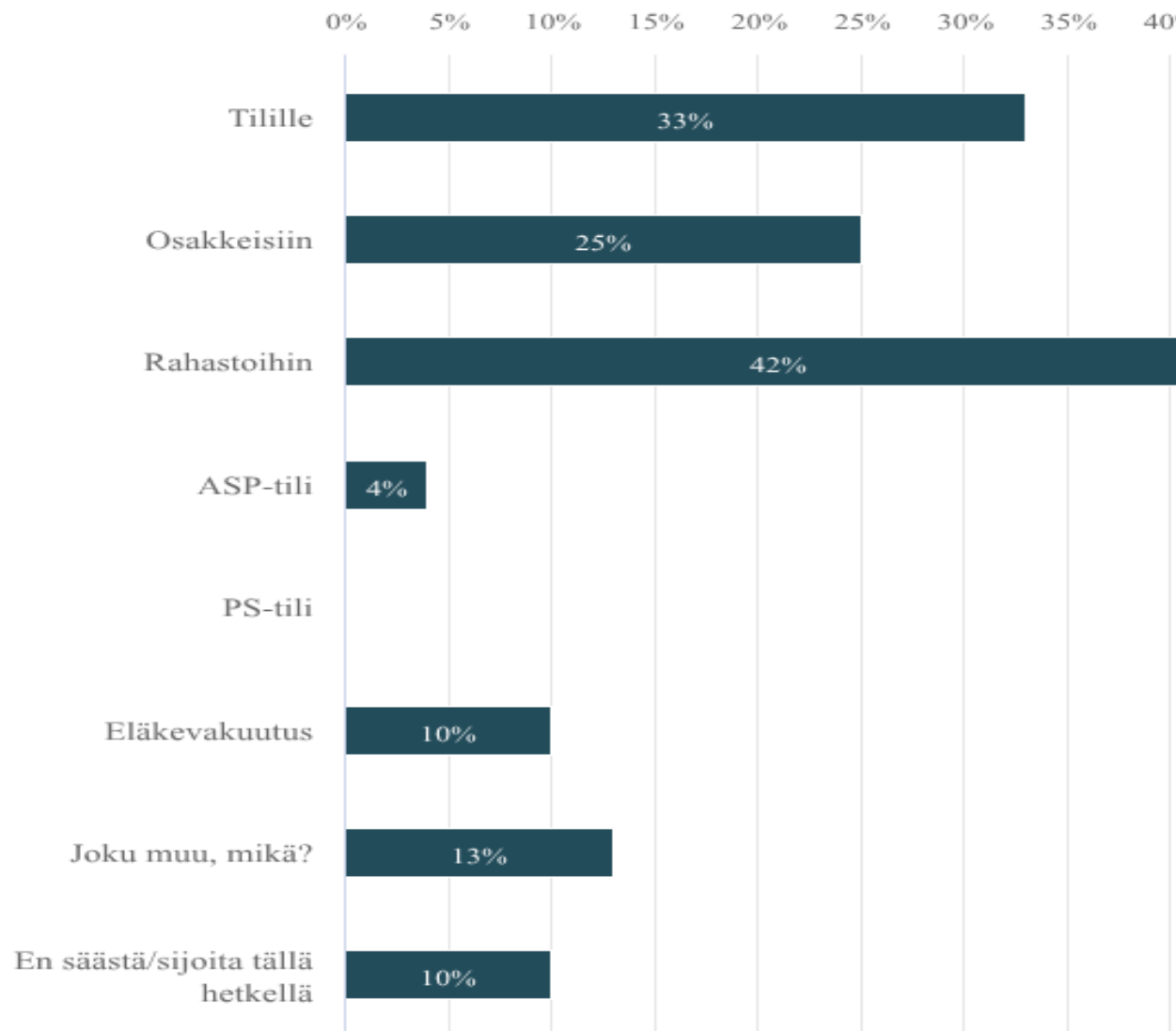
	N	Prosentti
Alle 5000€	13	26,53%
5001€ - 10 000€	2	4,08%
10 001€ - 25 000€	6	12,25%
25 001€ - 50 000€	3	6,12%
50 001€ - 100 000€	3	6,12%
Yli 100 000€	4	8,16%
En ole sijoittanut	18	36,74%

5. Jos vastasit edelliseen kysymykseen vaihtoehdon g) En ole sijoittanut, miksi et?

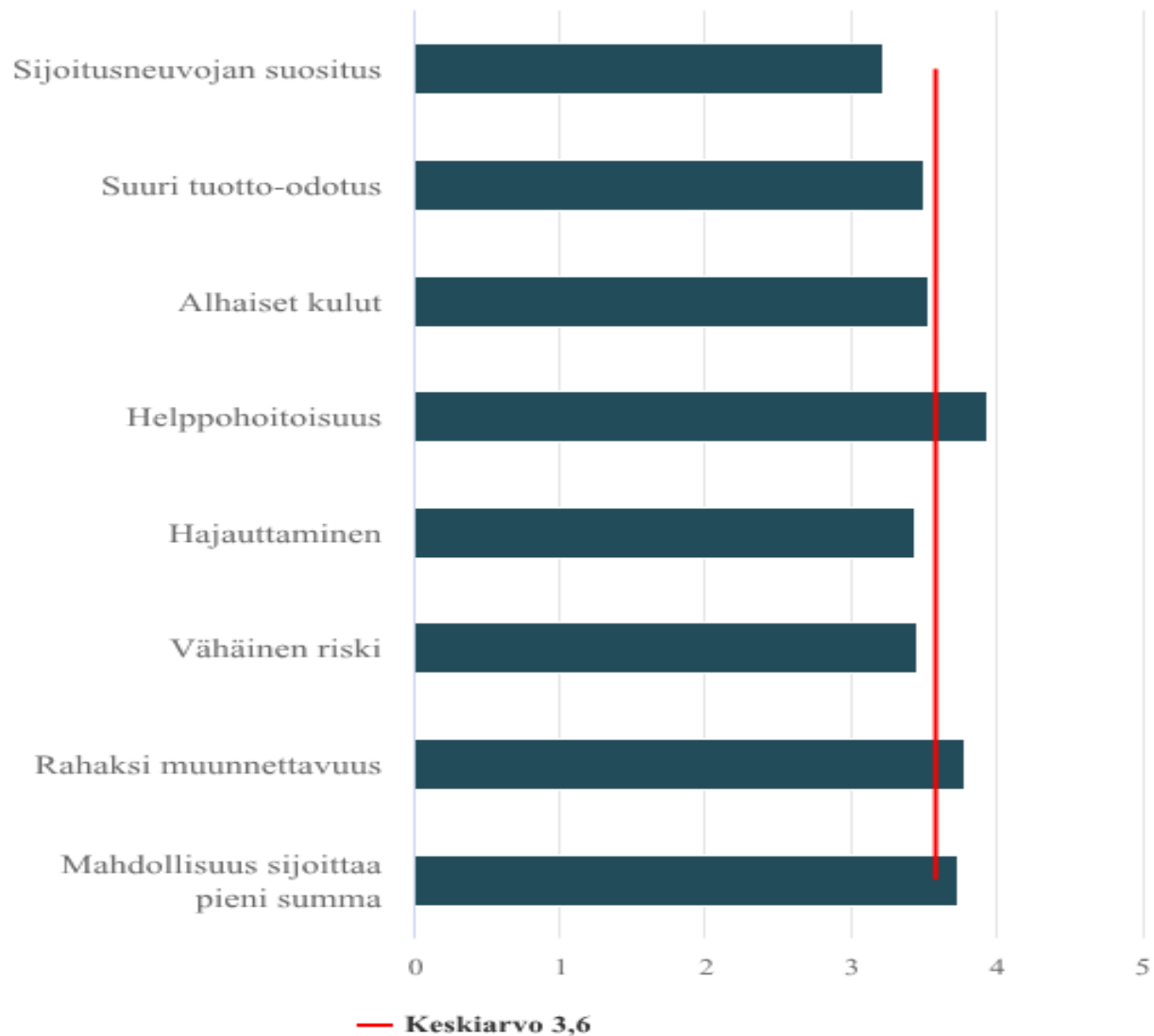
	Prosentti
Rahan puute	65%
Ajan puute	20%
Tiedon puute	15%
En pidä säästämistä/sijoittamista tärkeänä	0%
En halua vastata/en osaa sanoa	0%

6. Mihin säästät & sijoitat tällä hetkellä?

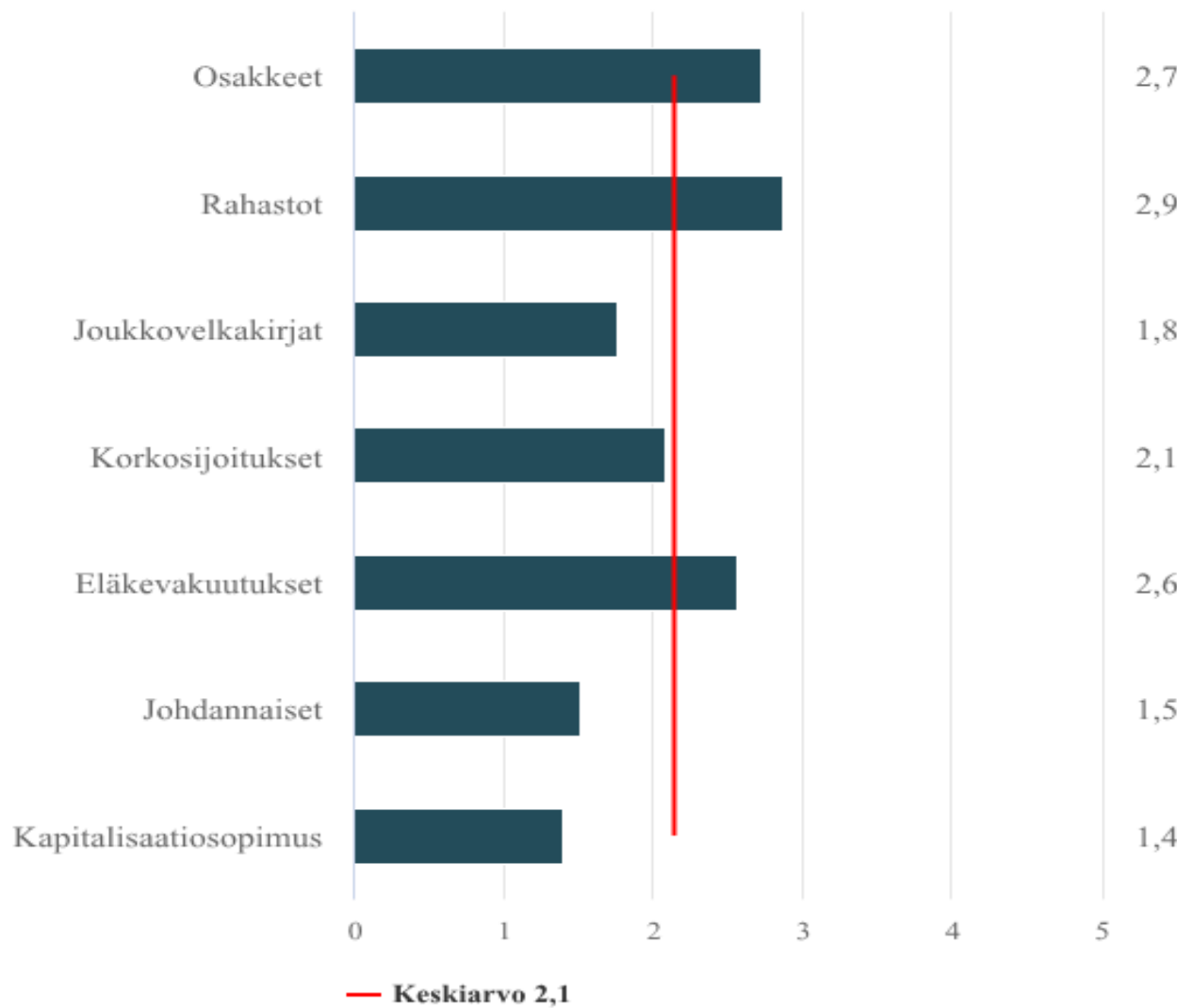
	Prosentti
Tilille	33,33%
Osakkeisiin	25%
Rahastoihin	41,67%
ASP-tili	4,17%
PS-tili	0%
Eläkevakuutus	10,42%
Joku muu, mikä?	12,5%
En säästä/sijoita tällä hetkellä	10,42%

7. Miten tärkeänä miellätte seuraavat tekijät sijoituspäätöstä tehdessänne? 1=Ei tärkeä, 5=Erittäin tärkeä.

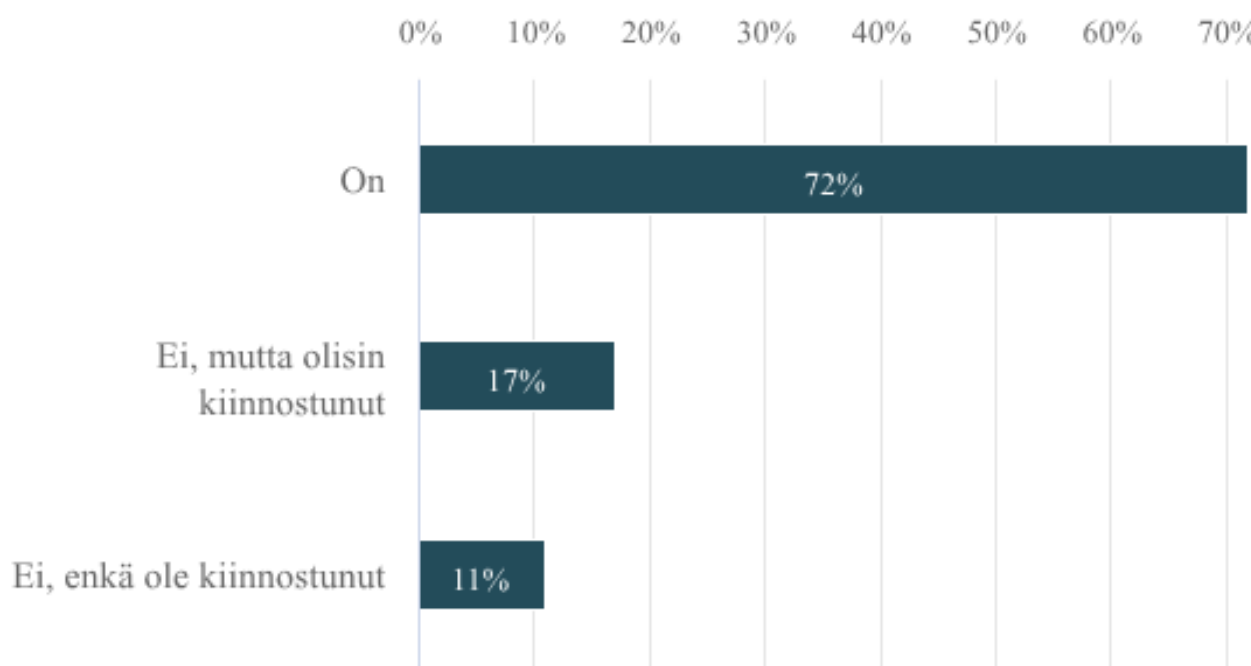
	1	2	3	4	5
Sijoitusneuvojan suositus	10,87%	10,87%	36,96%	28,26%	13,04%
Suuri tuotto-odotus	4,35%	13,04%	30,43%	32,61%	19,57%
Alhaiset kulut	6,52%	15,22%	19,57%	34,78%	23,91%
Helppohoitoisuus	6,38%	2,13%	23,4%	27,66%	40,43%
Hajauttaminen	0%	2,18%	63,04%	23,91%	10,87%
Vähäinen riski	2,17%	15,22%	41,31%	17,39%	23,91%
Rahaksi muunnettavuus	0%	6,67%	31,11%	40%	22,22%
Mahdollisuus sijoittaa pieni summa	0%	6,67%	40%	26,66%	26,67%

8. Kuinka hyvin tunnet seuraavat sijoitusinstrumentit? 1=En lainkaan, 5=Erittäin hyvin

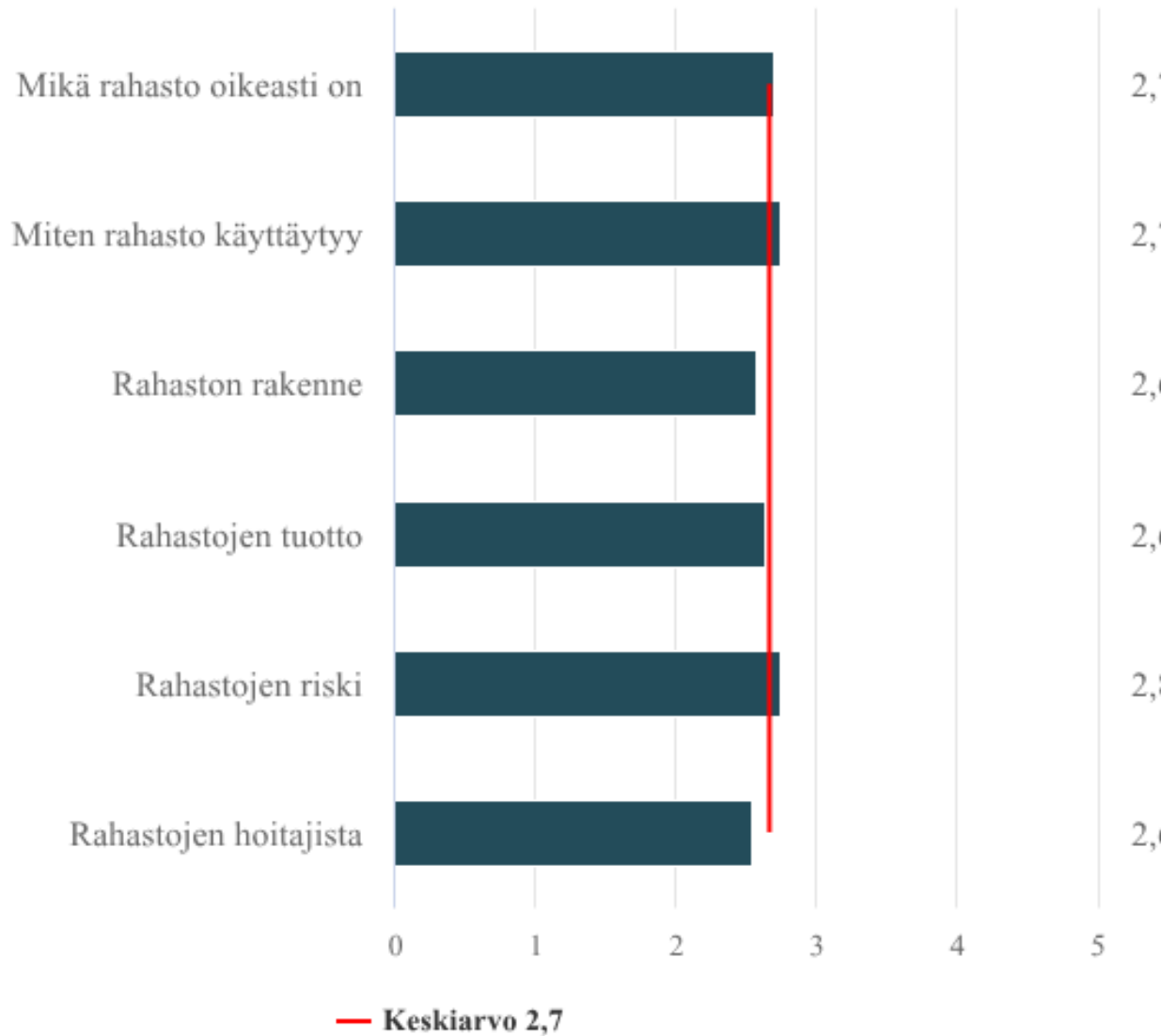
	1	2	3	4	5
Osakkeet	20,83%	25%	29,17%	10,42%	14,58%
Rahastot	16,67%	22,92%	25%	27,08%	8,33%
Joukkovelkakirjat	47,92%	31,25%	16,66%	4,17%	0%
Korkosijoitukset	45,83%	16,67%	25%	8,33%	4,17%
Eläkevakuutukset	22,92%	27,08%	27,08%	16,67%	6,25%
Johdannaiset	60,42%	27,08%	12,5%	0%	0%
Kapitalisaatiosopimus	72,92%	14,58%	12,5%	0%	0%

9. Onko Teille pankissa kerrottus säästämisen eri vaihtoehtoista?

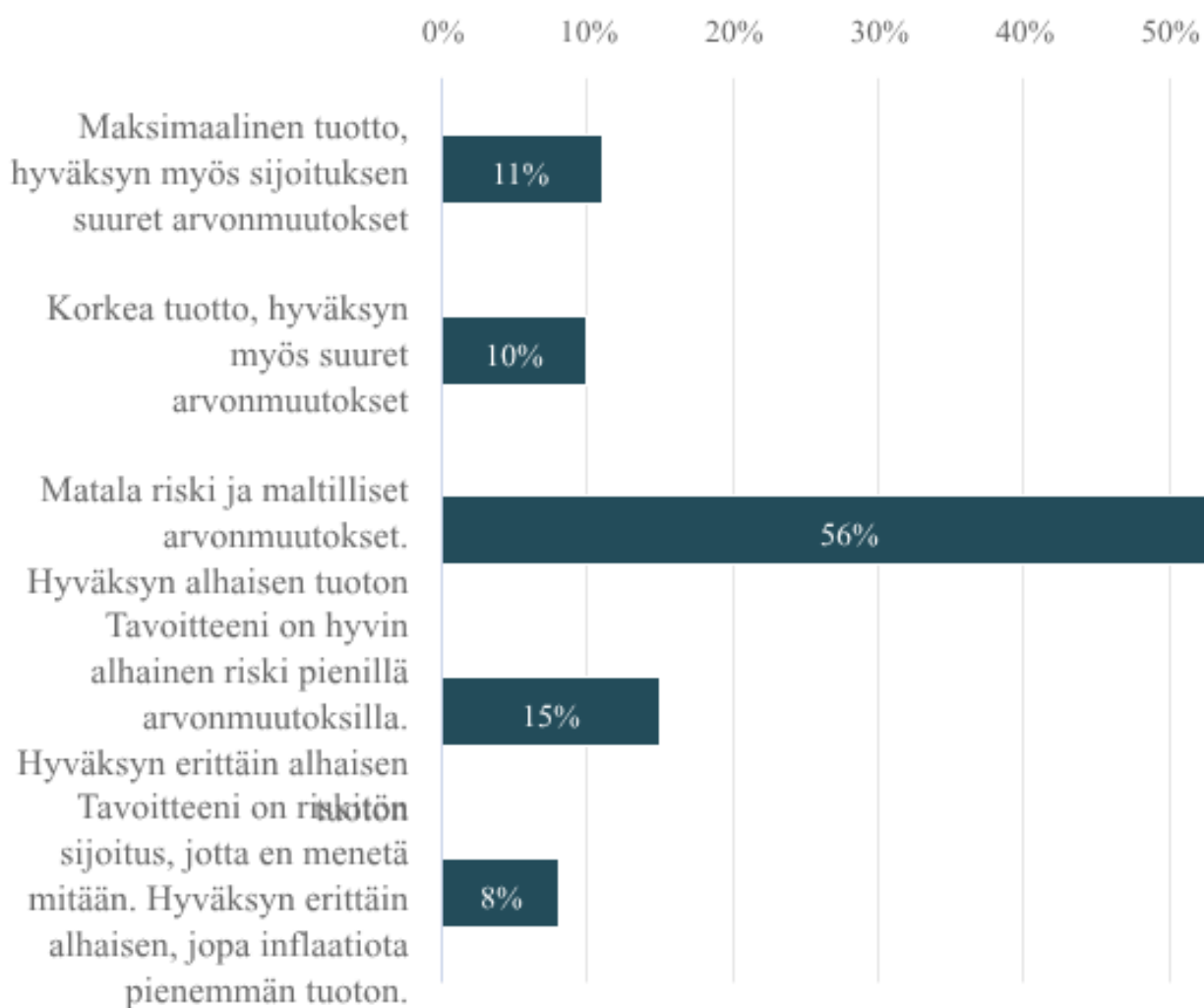
	Prosentti
On	72,34%
Ei, mutta olisin kiinnostunut	17,02%
Ei, enkä ole kiinnostunut	10,64%

10. Ympyröimällä 1=Erittäin huonosti, 5=Erittäin hyvin, kuinka hyvin Teille on pankissa neuvottu rahastojen ominaisuuksista?

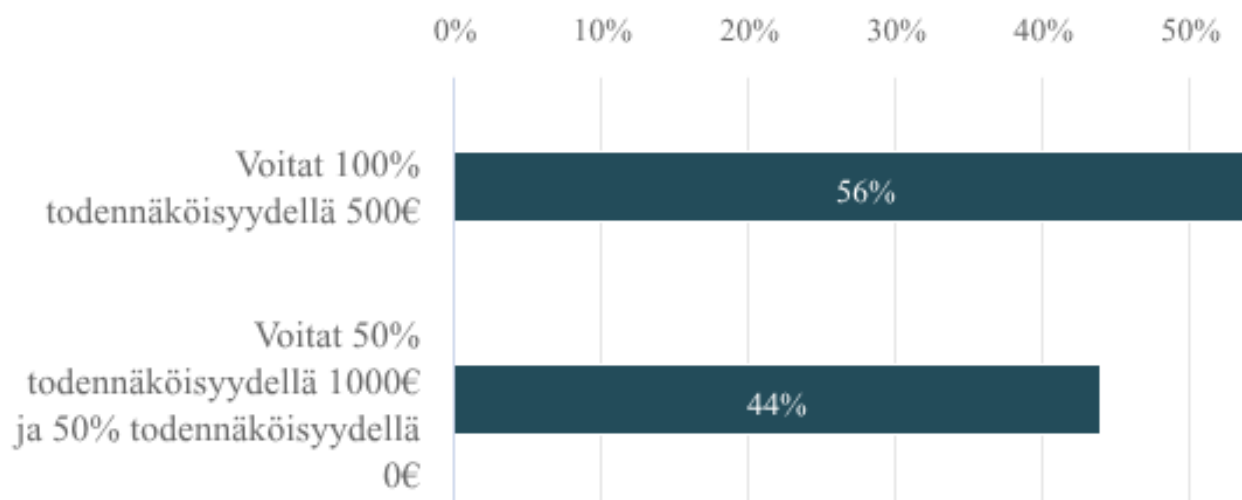
	1	2	3	4	5
Mikä rahasto oikeasti on	23,41%	27,66%	19,15%	14,89%	14,89%
Miten rahasto käyttäytyy	23,4%	21,28%	25,53%	17,02%	12,77%
Rahaston rakenne	23,4%	21,28%	31,91%	21,28%	2,13%
Rahastojen tuotto	21,28%	25,53%	27,66%	19,15%	6,38%
Rahastojen riski	18,75%	22,92%	31,25%	18,75%	8,33%
Rahastojen hoitajista	21,28%	25,53%	31,91%	19,15%	2,13%

11. Mikä suoraavista kuvaa Teitä parhaiten sijoittajana?

	Prosentti
Maksimaalinen tuotto, hyväksyn myös sijoituksen suuret arvonmuutokset	10,42%
Korkea tuotto, hyväksyn myös suuret arvonmuutokset	10,42%
Matala riski ja maltilliset arvonmuutokset. Hyväksyn alhaisen tuoton	56,25%
Tavoitteeni on hyvin alhainen riski pienillä arvonmuutoksilla. Hyväksyn erittäin alhaisen tuoton	14,58%
Tavoitteeni on riskitön sijoitus, jotta en menetä mitään. Hyväksyn erittäin alhaisen, jopa inflaatiota pienemmän tuoton.	8,33%

12. Valitse seuraavista vaihtoehtoista se, jonka todennäköisesti valitsisit

	Prosentti
Voitat 100% todennäköisyydellä 500€	56,25%
Voitat 50% todennäköisyydellä 1000€ ja 50% todennäköisyydellä 0€	43,75%